

Forvaltningsplan for Fladså Banker og Stejlehøj

Kolofon

Titel: Forvaltningsplan for Fladså Banker og Stejlehøj. Version 1.0
Rekvirent: Næstved Kommune
Udgivelsesår: 2025

Forfatter: Forvaltningsplanen er udarbejdet af Natur360
Laura E. Beck, Rikke Milbak, Anders N. Michaelsen og Signe Wozniak
Kort og grafik: Laura E. Beck

Kort indeholder data fra Geodatastyrelsen, orto_foraar, quickDHM_skyggekort_terræn_overdrevet WMS-tjeneste (år 2024)

Fotos: Natur360 medmindre andet er angivet
Alle fotos er fra Fladså Banker og Stejlehøj, medmindre andet er angivet

Layout: Laura E. Beck og Signe Wozniak

Forside: Fladså Banker set fra Stejlehøj
Bagside: Stejlehøj set fra Fladså Banker

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Læsevejledning	
Baggrund og rammer	5
Historisk analyse	
Juridiske bindinger	
Områdets værdier	11
Naturforvaltning	14
Overordnede målsætninger	
Delområde 1 - vest for Fladsågårdsvej	
Delområde 2 - øst for Fladsågårdsvej	
Delområde 3 - Stejlehøj	
Stier og rekreative faciliteter	31
Stier og faciliteter ved Fladså Banker	
Stier og faciliteter ved Stejlehøj	
Litteratur	40
Bilag	
Bilag 1	Juridiske bindinger
Bilag 2	Forvaltningsmetoder
Bilag 3	Vedligehold af stier

Indledning

Næstved Kommune har i 2024 erhvervet det fredede område Fladså Bank-er 50,6 ha samt den fredede gravhøj Stejlehøj nær Mogenstrup 0,6 ha. Arealerne består primært af fredskov, beskyttet overdrev og beskyttet eng, og størstedelen er omfattet af en landskabsfredning.

Kommunalt ejerskab giver mulighed for at naturgenoprette det unikke overdrevslandskab og tilgodese det stille friluftsliv i det bevaringsværdige landskab. Det betyder blandt andet, at Næstved Kommune vil kunne etablere et større sammenhængende stiforløb mellem Næstved By og Mogenstrup samt skabe større sammenhæng mellem de kommunale naturområder.

Arealerne rummer allerede en del naturværdier, men har også potentiale for at kunne understøtte den vilde natur og biodiversitet i endnu højere grad.

Der i forbindelse med erhvervelsen oprettet brugerråd og afholdt borgermøde om arealets fremtidige anvendelse og drift.

Læsevejledning

Forvaltningsplanen skal sikre, at forvaltningen af arealet medvirker til at opfylde de målsætninger, der er opstillet politisk.

Planen indeholder følgende kapitler:

Baggrund og rammer, der indeholder en gennemgang af arealets historie og de forskellige juridiske bindinger, der er på arealet. Historikken giver en pejling af hvad arealets potentiale er og de juridiske bindinger angiver indenfor hvilke rammer, der kan forvaltes.

Områdets værdier, der beskriver de geologisk, landskabelige, kulturhistoriske, rekreative og biologiske værdier på arealet.

Naturforvaltning, der gennemgår hvilke naturmæssige målsætninger, der er for arealet, beskriver hvad status er og giver anbefalinger til hvilken forvaltning, der bør igangsættes for at opnå de naturmæssige målsætninger.

Stier og rekreative faciliteter, der gennemgår hvilke rekreative målsætninger, der er for arealet, beskriver hvad status er og giver anbefalinger til hvilken forvaltning, der bør igangsættes for at opnå de rekreative målsætninger.

Baggrund og rammer

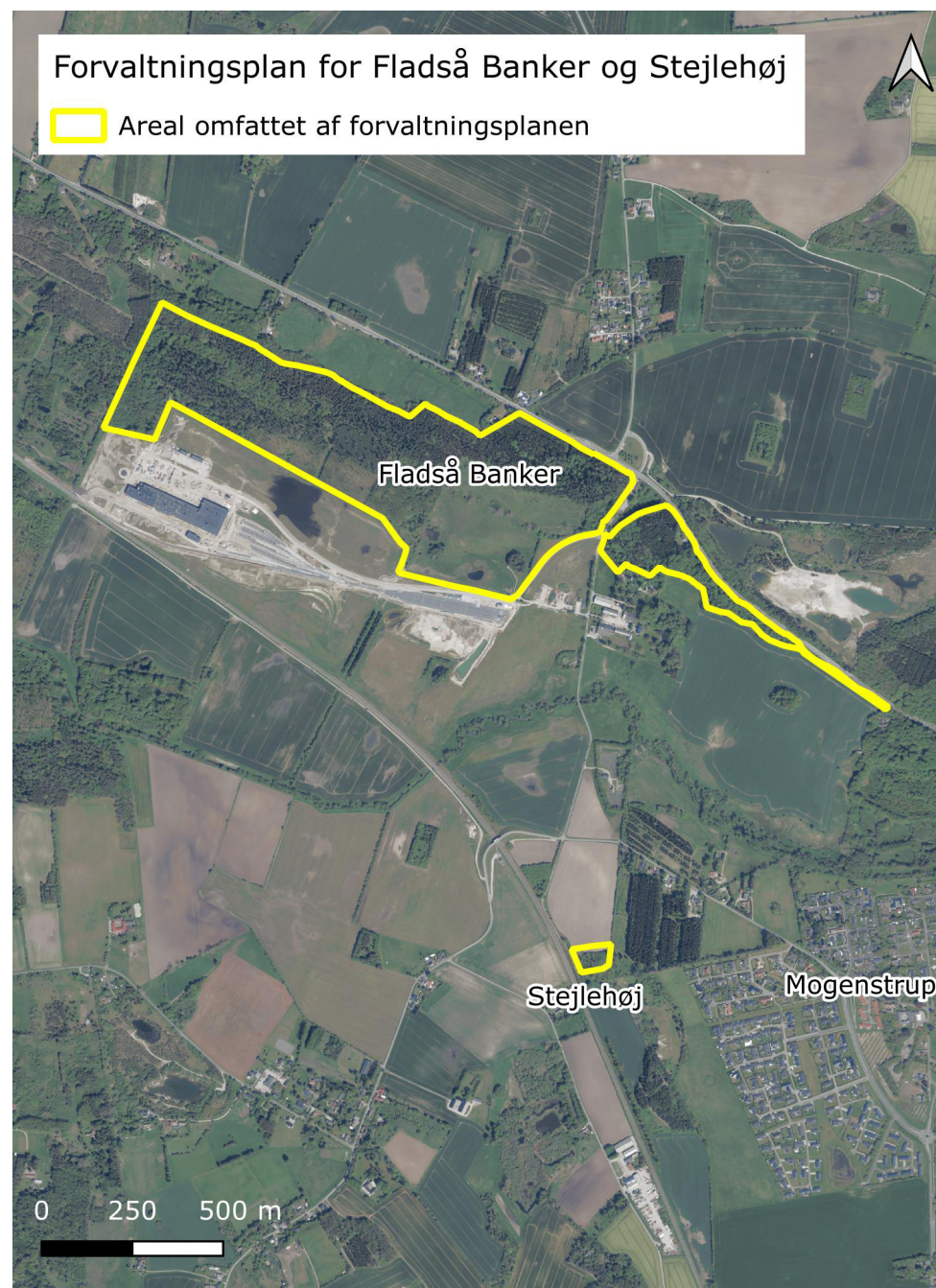
Fladså Banker er del af Danmarks største ås, Mogenstrup Ås. Store dele af åsen er, på grund af grusgravning, forsvundet i løbet af 1900-tallet, men denne del af åsen blev fredet i begyndelsen af 1940'erne for at hindre bebyggelse og råstofudvinding.

Fladså Banker rummer primært skov med en blanding af nåletræer og løvtræer. Her ønsker Næstved Kommune vha. rydning og skovgræsning at skabe overdrev og en mere lysåben skov med lysninger.

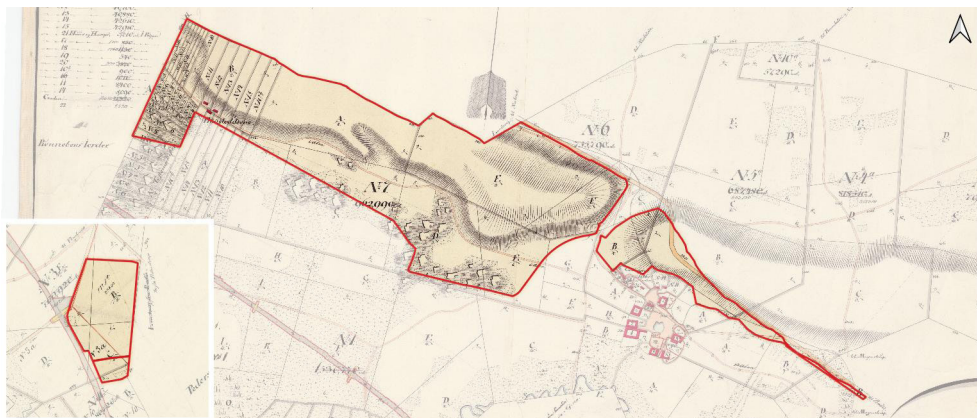
En central del af Fladså Banker er beskyttet overdrev, der græsses. Overdrev er en ekstremt artsrig naturtype, der rummer levesteder for en lang række truede og sjældne arter. Den grusede jordbund og stejle sydvendte skrænter i området omkring Mogenstrup ås rummer de bedste muligheder for at genoprette overdrev på Sydsjælland. Der findes allerede mange karakteristiske arter i området, som lever på små isolerede forekomster men som med den rette forvaltning kan understøttes og sammenbindes. Næstved Kommune ønsker fortsat afgræsning på arealet, så overdrevsvegetationen understøttes, og så arealet ikke gror til med buske og træer.

Stejlehøj er en fredet gravhøj på toppen af et bakkestrøg, der for størstedelens vedkommende er bortgravet. Næstved Kommune ønsker at fremme den overdrevsflora, der allerede findes ved Stejlehøj samt at bekæmpe de invasive arter, der også findes på arealet.

Forvaltningsplanen for Fladså Banker og Stejlehøj giver anvisning til hvordan kommunens målsætninger for de omfattede arealer bedst muligt nås.

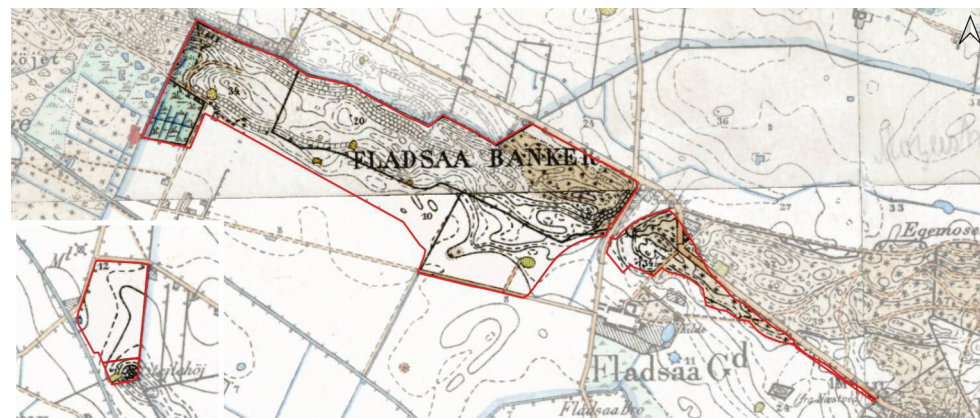

Historisk analyse af landskabets natur

Historiske kort (1792 og 1797)

På historiske kort fra 1792 (Fladså Banker) og 1797 (Stejlehøj) står arealerne uden træbevoksning. På de lavtliggende områder ved Fladså Banker er der mose og tørvegravningssignatur.

Høje målebordsblade (1890)

Fra slutningen af 1800-tallet dukker de første skovsignaturer (nåle-skov) op på Fladså Banker, indtil da har hele arealet været optegnet som åbent land. Tilgroningen/tilplantningen af Fladså Banker fortsætter de følgende år. Der graves punktvis efter råstoffer.

Luftfoto 1954

Mellem 1945 og 1954 bliver plateauet syd for Fladså Banker tilplantet, undtaget den del, der i 2024 er overdrev. Med undtagelse af selve gravhøj er Stejlehøj også ved at gro til med vedplanter.

Luftfoto 2004

En relativ stor del af det skovbevoksede areal er efterhånden krat og løvskov, de vådeste dele formentlig selvgroet. Stejlehøj er næsten dækket af træer og buske.

Juridiske bindinger

Arealet omfattet af denne plejeplan rummer en del juridiske bindinger af forskellig karakter, der har betydning for forvaltningen af arealet.

Se bilag 1 for supplerende kortmateriale.

Fredningskendelsen for Fladså Banker

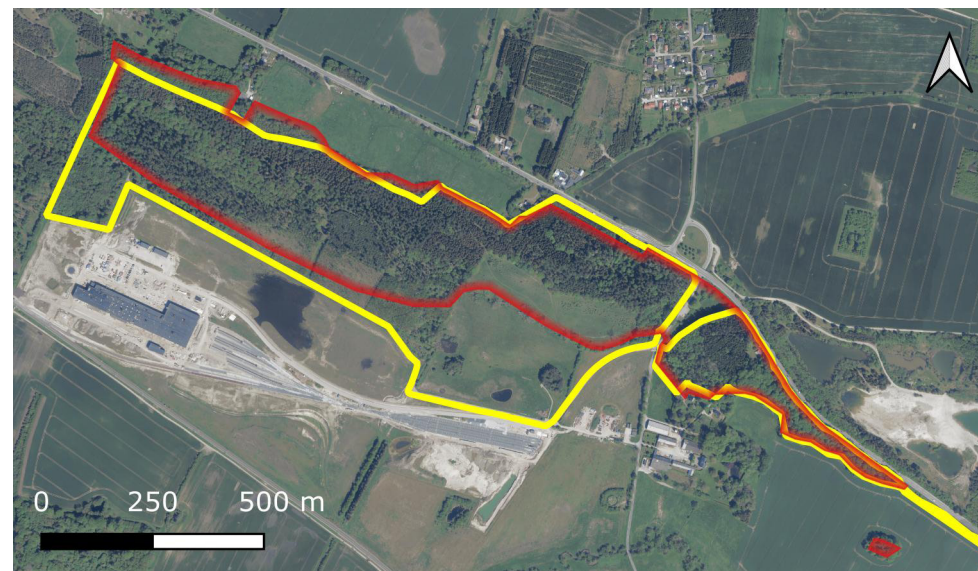
Fladså Banker blev med Overfredningsnævnets afgørelse fredet den 3. januar 1942. Sagen blev rejst i 1936 af Naturfredningsnævnet for Præstø Amtsradsreds som del af fredningen af en større del af Mogenstrup Ås.

Det fredede areal består af ca. 2 km af Mogenstrup Ås, der ligger mellem Næstved og Mogenstrup. Fredningen omfatter et areal på ca. 40 ha fordelt på 24 matrikler, se bilag 1.

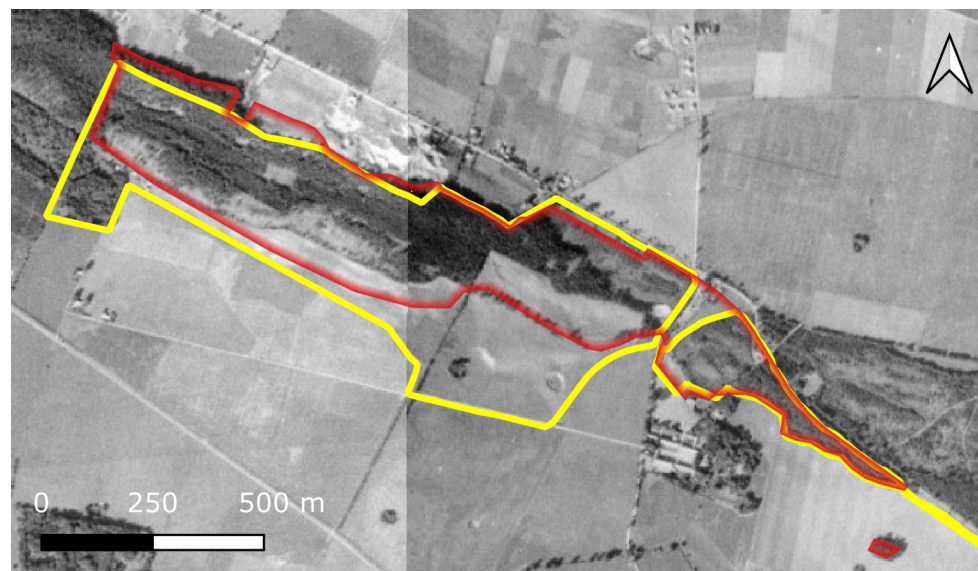
Fredningen er en status-quo-fredning, der har til formål at bevare områdets daværende landskabelige tilstand uændret, herunder hindre råstofudvinding og skæmmende bebyggelse. Arealerne må kun anvendes til ager- og skovbrug.

Den daværende tilstand er ikke beskrevet nærmere i selve kendelsen, men af luftfotos fra 1945 fremgår det, at størstedelen af arealet var dækket af skov med lysåbne flader mod syd og lysninger på en del af de sydvendte skrænter.

Fredningskendelsen i sin helhed kan findes på:
<https://www2.blst.dk/nfr/00799.00.pdf>

Areal omfattet af forvaltningsplanen (gul sammen med afgrænsning af fredningen Fladså Banker (rød), her på ortofoto fra hhv. 2024 ↑ og 1945 ↓

Stejlehøj er et fortidsminde på flere måder. Selve højen er en fredet gravhøj. Den er ikke udgravet, men rummer højst sandsynligt levn fra tidligere tiders levede liv. På overfladen vokser levende fortidsminder: planter knyttet til overdrev - en rest af de plantesamfund der dækkede en stor del af Danmarks lysåbne tørre arealer før landbrugets intensivering.

Naturbeskyttelsesloven

Naturbeskyttelseslovens har til formål at beskytte de vilde dyr og planter og deres levesteder, de landskabelige og kulturhistoriske værdier samt befolkningens adgang til at færdes i naturen.

Beskyttet natur

Indenfor det område, som er omfattet af forvaltningsplanen, er der registreret knap 10 ha naturtyper beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Der er forekomster af naturtyperne overdrev (ca. 7,2 ha), eng (ca. 0,4 ha), mose (ca. 1,8 ha) og sø (ca. 0,5 ha).

Den vejledende registrering af beskyttet natur ses i bilag 1. "Vejledende registrering" betyder, at det altid er de faktiske forhold på arealet, der er afgørende for om arealet er beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Skovbyggelinje

Ca. 14 ha af arealet er beliggende indenfor skovbyggelinjen. Skovbyggelinjens formål er at sikre skovenes værdi som landskabselementer samt opretholde skovbrynene som værdifulde levesteder for plante- og dyrelivet.

Fortidsmindebeskyttelseslinje

Stejlehøj er et fredet fortidsminde med dertilhørende fortidsmindebeskyttelseslinje. Formålet med fortidsmindebeskyttelseslinjen er at sikre fortidsminderne værdi som landskabselementer, herunder sikre indsyn til og udsyn fra fortidsminderne.

Offentligheden har adgang til arealet efter de almindelige regler i Naturbeskyttelsesloven om adgang på kommunalt ejede arealer. Bestemmelser nævnt i Naturbeskyttelsesloven ophæves ikke af fredningsbestemmelserne for Fladså Banker.

Museumsloven

Museumsloven har til formål at sikre kulturarv og naturarv.

Stejlehøj er et fredet fortidsminde. Det medfører, at der ikke må foretages ændring i tilstanden, dvs. at handlinger, der indebærer påvirkning af fortidsmindets indhold og overflade, er forbudt. Græsning på fortidsminder er tilladt, hvis græsningen tilrettelægges, så fortidsmindet ikke beskadiges.

I det østlige matrikelskel på arealet vest og nord for Stejlehøj er der forekomst af beskyttede sten- og jorddiger. Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af hverken fortidsminde og sten- og jorddiger.

Skovloven

Skovloven har til formål at bevare, forøge og værne om de danske skove.

Ca. 38,5 ha af arealet, som denne forvaltningsplan omfatter, er omfattet af fredskovspligt. For arealer med fredskovspligt gælder bl.a. at arealet skal holdes bevokset med sluttet skov af højstammede træer. Der kan uden dispensation etableres åbne naturarealer på op til 10 % af det fredskovspligtige areal udover de arealer med fredskovspligt, der var lysåbne ved lovens ikrafttræden. Da Skovloven trådte i kraft i 2004 var ca. 6 ha af det fredskovpligtige areal uden skovbevoksning.

I offentligt ejede skove skal forvaltningen især lægge vægt på at bevare og øge skovens biodiversitet samt sikre hensynet til landskab, natur- og kulturhistorie, miljø og friluftsliv.

Dyrehold er som udgangspunkt forbudt på de træbevoksede fredskovsarealer, men der må være skovgræsning på op til 10 % af det samlede skovareal. Græsning på en større del af fredskovsarealet kræver dispensation fra rette myndighed. Hegning i forbindelse med skovgræsning må ikke forringe mulighederne for offentlig færdsel og ophold.

Areal omfattet af forvaltningsplanen (gul) og fredsskovspligtigt areal (grøn med pletter) på ortofoto fra 2004, året hvor den nuværende Skovlov trådte i kraft. Ca. 6 ha af det fredskovpligtige areal er uden skovbevoksning.

Artsfredningsbekendtgørelsen

Indenfor det område, som er omfattet af forvaltningsplanen, er der kendskab til forekomster af flere arter, som er omfattet af den særlige artsfredning. For disse arter er der forbud mod indfangning, drab, forsættelig ødelæggelse og indsamling af æg.

Siden 2004 er der registreret flg. fredede arter:

Art	Seneste fundår
Bredøret flagermus	2016
Brunflagermus	2020
Dværgflagermus	2020
Frynseflagermus	2020
Sydflagermus	2020
Troldflagermus	2020
Vandflagermus	2020
Markfirben	2014
Lille vandsalamander	2020
Spidssnudet frø	2022
Ægbladet fliglæbe	2022

EU's Habitatdirektiv

Indenfor det område, som er omfattet af forvaltningsplanen, er der kendskab til forekomster af flere arter, som er omfattet af den strenge beskyttelse i Habitatdirektivets bilag IV, som desuden indebærer en beskyttelse af artens yngle- og rastested.

Siden 2004 er der registreret flg. bilag IV-arter:

Art	Seneste fundår
Bredøret flagermus	2016
Brunflagermus	2020
Dværgflagermus	2020
Frynseflagermus	2020
Sydflagermus	2020
Vandflagermus	2020
Markfirben	2014
Spidssnudet frø	2022

Områdets værdier

Arealet omkring Fladså Banker og Stejlehøj rummer store landskabelige og naturmæssige værdier, som plejeplanen skal understøtte og fremme.

Geologi og landskabelige værdier

Fladså Banker er en del af **Mogenstrup Ås**, der ligger mellem Næstved i nordvest og Mogenstrup i sydøst. Åsen er ca. 10 km lang, 500 bred og er 59 meter på det højeste sted. Det er dermed Danmarks største ås. Den er et resultat af smeltevandsaflejringer, der blev afsat under sidste istid for ca. 15.000 år siden. Smeltevandsaflejringerne indenfor fredningens område består overvejende af smeltevands-sand og smeltevandsgrus, samt mindre områder med morænegrus, ferskvandstørv og ferskvandsgytje. Ved Stejlehøj består smeltevandsaflejringerne udelukkende af smeltevandssand.

Mogenstrup Ås er et så markant landskabeligt element, at det som ét af ganske få topografiske aftegninger er med på nogle af de ældste kort vi har i Danmark, Videnskabernes Selskabs Kort fra slutningen af 1700-tallet.

Store dele af Mogenstrup Ås er gennem de sidste ca. 100 år mere eller mindre forsvundet grundet råstofindvinding, fx er Løjedbakke vest for, og størstedelen af Stenskovene øst for Fladså Banker helt bortgravet. For at bevare områdets geologi, der er ganske unik i dansk kontekst, blev dele af Mogenstrup Ås, herunder Fladså Banker, fredet i første halvdel af 1900-tallet.

Fladså Banker ligger som en fremtrædende, langstrakt og skovbeklædt bakke mellem et højtliggende bakkelandskab mod nord og en lavere liggende slette mod syd. Grundet skovbevoksningerne er åsens former relativt slørede, men ved det store overdrev på den

sydvendte og græsbeklædte skråning, ses det imponerende og markante terræn, der vidner de enorme kræfter der var på spil i forbindelse med landskabets dannelse.

Stejlehøj ligger på den nordlige spids af det historiske bakkedrag Myrup Bakker, og ligger som en markant forhøjning midt i det relativt flade slettelandskab, der strækker sig fra Mogenstrup Ås mod Dybsø Fjord. Store dele af Myrup Bakker har lidt samme skæbne som Mogenstrup Ås, men hele bakkedraget er ikke bortgravet og kan stadig erkendes landskabeligt.

Skrænterne og det blotlagte materiale i de mange grusgrave i området giver interessant viden om landskabets dannelse og visse steder kan man ligefrem se de geologiske lag, som de er aflejret gennem tusindvis af år.

Kulturhistorie og rekreation

Fladså Banker er rig på naturrelaterede oplevelsesmuligheder grundet den store topografiske og naturmæssige variation på arealet. Fra stejle, sandede bakker til våde lavninger med tørvebund; fra lukket skov på åsen til de åbne vidder ved det landskabeligt smukke overdrev på den sydvendte skråning.

Fra toppen af overdrevet, er der en betagende udsigt udover den sydlige del af Sjælland og mod Dybsø Fjord.

Der er gode muligheder for at færdes på arealet. Vandreruten Trollderuten følger åsen, ligesom der findes et netværk af mindre stier i skoven, der bliver brugt til både kortere og længere ture. Skovens varierede sammensætning af mørke ufremkommelige parceller af unge nåletræer, skovlysninger med blomstrende buske og træer såvel som blandet skov af ældre løv- og nåletræer, sikrer at en vandretur gennem arealet er en rig oplevelse. Der er flere steder opstillet borde og bænke til ophold.

Området bruges også rekreativt til cykling og området er om vinteren flittigt anvendt til skiløb og kælkning i perioder med sne.

Gravhøjen **Stejlehøj** ligger umiddelbart nord for det kommunale naturareal Stejlehøj Grusgrav ved Mogenstrup By. Der er flere mindre trampestier, og arealet bliver brugt af lokale til

fx hundeluftning. Fra toppen af Stejlehøj er der mod nord en flot udsigt til Mogenstrup Ås.

Biologiske værdier

Mogenstrup Ås er et enestående landskabselement på ca. 10 km med bratte terrænforhold og gruset og sandet jord, som altid har besværliggjort landbrugsmæssig opdyrkning. Store områder af åsen er nyttiggjort ved tilplantning af skov. Det gælder også mange af de områder, som gennem tiden er blevet udnyttet til råstofindvinding.

Historisk set har uproduktive landskaber været benyttet til græsningsarealer for husdyr, og stedvist på åsen er der fortsat rester af disse græsningslandskaber, hvoraf overdrevet ved Fladså Banker er det arealmæssigt største.

De historiske forhold vil ofte afspejle sig i de naturmæssige værdier i nutiden. I publikationen "*Oversigt over botaniske lokaliteter, Sjælland*" udgivet i 1979 fremgår det om de fredede Fladså Banker, at der forekommer overdrevspartier med rig flora, og at de græsklædte dele af Fladså Banker rummer stor artsrigdom af svampe, især af vokshatte, rødblade og champignonarter. Der nævnes også at skovpartierne rummer rig forekomst af svampe med mange sjældne arter.

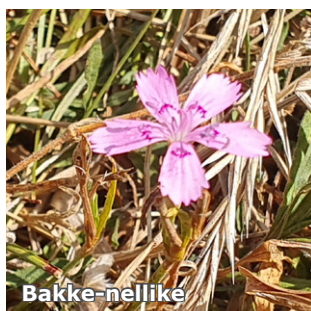
Overdrevene ved Fladså Banker og Stejlehøj var blandt de 20 mest betydningsfulde

Liden klokke

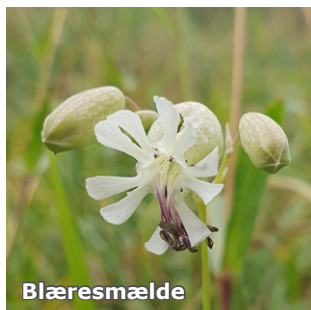
Almindelig gyldenris

Bakke-nelike

Prikbladet perikon

Blæresmælde

Almindelig kællingetand

Hulkravet kodriver

Rundbælg

overdrevslokaliteter i Storstrøms Amt. I publikationen "Bevaringsplan for overdrev i Storstrøms Amt" udgivet i 1992 omtales overdrevet ved Fladså Banker, som et landskabeligt smukt overdrev med stejle partier, som sandsynligvis aldrig har været gødet. Overdrevet omtales med en artsrig vegetation karakteristisk for sandet-gruset bund. Vegetationen på gravhøjen Stejlehøj beskrives som karakteristisk og artsrig, og med en bemærkelsesværdig stor bestand af bakke-soløje.

Der er fortsat væsentlige naturværdier knyttet til forvaltningsplanens områder, og særligt de sydvendte skråninger ved Fladså Banker har bemærkelsesværdigt mange fund af truede svampearter og sjældne overdrevsplanter i nyere tid. Men det er også levestederne for de arter, som er knyttet til lysåbne og varme forhold, som er særligt sårbare, og bevaring af disse naturværdier for eftertiden vil kræve et særligt fokus i forvaltningen af arealerne.

Rødlistede arter registreret indenfor og i umiddelbar nærhed af arealet

Artsnavn	Rødliste-kategori	Seneste fundår
Almindelig Bakketidsel	NT	2017
Bakke-soløje	NT	2020
Bakke-tveblad	VU	2021
Bjerg-perikon	NT	2006
Blåbladet rødblad	NT	2011
Blåhathvæpsebi	NT	2021
Bredøret flagermus	NT	2016
Daddelbrun vokshat	VU	2000
Entoloma poliopus	NT	2000
Frynseflagermus	NT	2020
Gul evighedsblomst	NT	2013
Honning-vokshat	NT	2011
Hvidlig vedtragthat	VU	2021
Markfirben	VU	2012
Musegrå posesvamp	VU	1984
Mørk fnugfod	EN	1984
Nælde-silke	NT	2021
Orangegylden vokshat	EN	2000
Overdrevs-huesvamp	VU	1984
Silkehåret posesvamp	VU	2009
Skarlagen-vokshat	VU	1984
Skovmår	NT	2023
Sortblå rødblad	NT	2000
Sortdugget vokshat	NT	2011
Sortskællet vokshat	EN	2011
Stinkende vokshat	NT	2015
Stor gødningsrovflue	VU	2019
Tæge-vokshat	VU	2000

Naturforvaltning

Naturpotentialer og muligheder ved ændret forvaltning

Arealerne omkring Fladså Banker og Stejlehøj rummer store potentialer for at understøtte biodiversiteten og forbedre leveforholdene for truede og sjældne arter. Især for markfirben er der stort potentiale for øget mængde og kvalitet af levesteder, men også en lang række andre organismer vil have gavn af en ændret forvaltning. De naturtyper, der kan udvikles fx kalkoverdrev eller kalksandsoverdrev, har national betydning da disse naturtyper er sjældne og i stærk tilbagegang.

De vilde plante-, svampe- og dyrearter er tilpasset landskaber med en rig variation af levesteder, og når vi skal genskabe plads og bedre rammevilkår for naturens mangfoldighed i vores landskaber, så er det nødvendigt at rulle menneskets kulturelle påvirkning af landskaberne tilbage ved at genoprette de naturlige processer.

Overordnet set lider arealerne af mangel på naturlige dynamikker, hvilket bl.a. resulterer i tilgroning og tab af levesteder. Ved at omlægge forvaltningen, så den i langt højere grad giver plads til naturlig vildskab og understøtter de naturpotentialer, der er på arealerne, kan Fladså Banker og Stejlehøj blive biodiversitetsmæssige højdepunkter i Næstved Kommune.

Hvad er naturlige processer i landskaber?

Naturlige processer og dynamikker er fx:

- varierende vandstande
- påvirkninger fra større planteædere (heste, okser, geder, hjorte etc.)
- naturlige jordbundsforhold
- mere naturlige næringsstofniveauer (der generelt er stærkt forhøjet i det meste af Danmark)
- vind, ild og regn
- at døde og skadede træer efterlades til naturlig nedbrydning

Naturlige processer skaber variation og mange forskellige levesteder, fx:

- variation i form af forstyrret/uforstyrret
- forskellige jordbundsforhold
- variation i plantesamfundene
- gradvise overgange mellem vådt/tørt og lys/skygge
- varierede næringsniveauer
- mere dødt og døende ved

Ekstensiv græsning skaber dynamik og variation. Billedet er fra Næstved Øvelsesterræn. Foto: Næstved Kommune.

Overordnede målsætninger

Næstved Kommunes Naturpolitik 2021 har til formål at sikre, at naturen på de kommunale arealer er mangfoldig og oplevelsesrig.

Målsætningerne for kommunens natur er:

- **Mere natur**
- **Vildere natur**
- **At passe på sjældne og truede arter.**

Forvaltningen af de kommunale naturområder og grønne arealer skal øge biodiversiteten samt sikre og forbedre den sårbare og værdifulde natur i kommunen. Det betyder bl.a. at beskyttede naturtyper skal plejes, så naturindholdet øges. Det betyder også at invasive og ikke-hjemmehørende arter skal begrænses og fjernes i kommunens naturområder.

Samtidig skal naturen på kommunens arealer være vildere. Det betyder at flere arealer skal passe sig selv, det unikke overdrevslandskab skal genskabes og kommunens skove skal omlægges til urørt skov.

For Fladså Banker fremgår det specifikt af naturpolitikken, at kommunen vil prioritere naturtypen overdrev i området. Det skal ske ved at:

- Fortsætte med afgræsningen af det store overdrev, så området ikke gror til med buske og træer.
- Skabe en mere lysåben skov, som skal indeholde partier med overdrev ved at rydde nåleskov og etablere skovgræsning.

For Stejlehøj fremgår det specifikt af naturpolitikken, at kommunen vil bevare den karakteristiske overdrevsvegetation med dertil hørende sjældne insekter ved at:

- Understøtte den lokale naturplejegruppe.
- Bekæmpe invasive arter.

Overordnede udfordringer

Tilgroning. De skovbevoksede arealer er mange steder svært fremkommelige pga. opvækst af især ær og brombær. Opvæksten danner så tætte krat, at floraen nedenunder har svære vilkår. Helårsgræsning med større dyr vil skabe mere lys til skovbunden via færdsel, fouragering og andet slid.

Mangel på dødt ved. Mængden af dødt ved er så lav, at der bør arbejdes aktivt med at øge forekomsten fx ved veteranisering af udvalgte træer, hvor man bevidst skader relativt unge træer for at opnå egenskaber, der ellers er knyttet til gamle træer. Veteranisering af træer på arealer med skovgræsning vil ske løbende, når dyrene fx æder af barken eller bruger træerne som "kløpinde".

Græsdominans. På lysåbne arealer domineret af græs bør der være fokus på at få vendt balancen mellem græs og bredbladede urter. Det kan være via afbrænding af førne eller græsning med fx okser og heste. Græsning vil også modvirke massiv tilgroning med vedplanter.

Dræning. Dræning af de lavtliggende og fugtige område medfører at den glidende overgang fra vådt til tørt og mængden af tidvist våde arealer er mindsket. Her vil genskabelsen af den naturlige hydrologi med varierende vandstand give langt flere nicheprægede levesteder af både midlertidig og permanent karakter.

Delområder

Med udgangspunkt i områdets landskabskarakter, naturtyper og landskabelige barrierer er arealet omfattet af forvaltningsplanen inddelt i 3 delområder, hhv. (1) vest for Fladsågårdsvej, (2) øst for Fladsågårdsvej og (3) området omkring Stejlehøj.

For hvert delområde er lavet en beskrivelse af den nuværende status, specifikke målsætninger for delområdet samt hvilke udfordringer der evt.

er på arealet i forhold til opfyldelse af målsætningerne. Efterfølgende kommer anbefalinger til forvaltningstiltag på kort og langt sigt (10-15 år), så både de overordnede og delområdespecifikke målsætninger kan realiseres.

Delområde 1 – Vest for Fladsågårdsvej (45,5 ha)

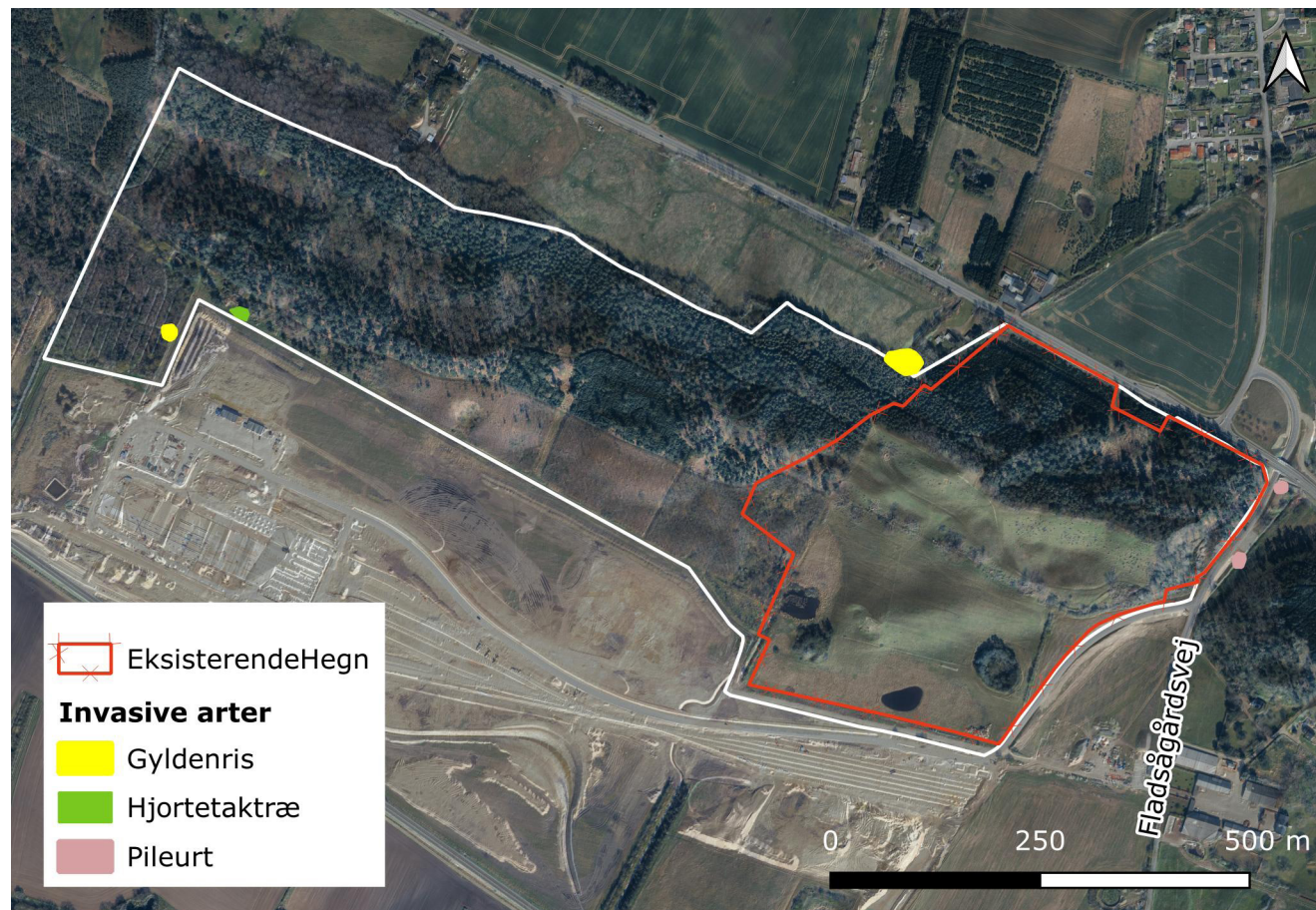
Status

Arealet vest for Fladsågårdsvej omfatter størstedelen af Fladså Banker. Det er et topografisk varieret område af sandede bakker med stejle skråninger og tørvefyldte lavninger på de fladere dele af terrænet. Størstedelen af arealet er dækket af blandet skov af forstlig karakter og er omfattet af fredskovspligt, mens den østlige del rummer et stort beskyttet overdrev, der har været drevet kommercielt.

Skoven er domineret af nåletræer, men på en del af arealet, især i den vestlige del, findes indblanding af hjemmehørende træarter som stilkeg, bøg, ask og vortebirk. I dele af skoven findes gamle bevoksninger af Douglas-gran, der rummer andre kvaliteter end de naturmæssige. De nyligst tilplantede dele af skoven fremstår stort set uden skovbundsflora, mens områderne med ældre bevoksninger flere steder rummer fine skovbundsarter som enblomstret flitteraks, almindelig mangeløv, skovmærke og dunet stenfensurt.

I det sydvestlige hjørne ligger en ellesump med stort naturmæssigt potentiale, der er drænet med dybe grøfter. Den fremstod i sensommeren 2024 vandfyldt i den nordlige del, men stort set tørlagt i den sydligste del.

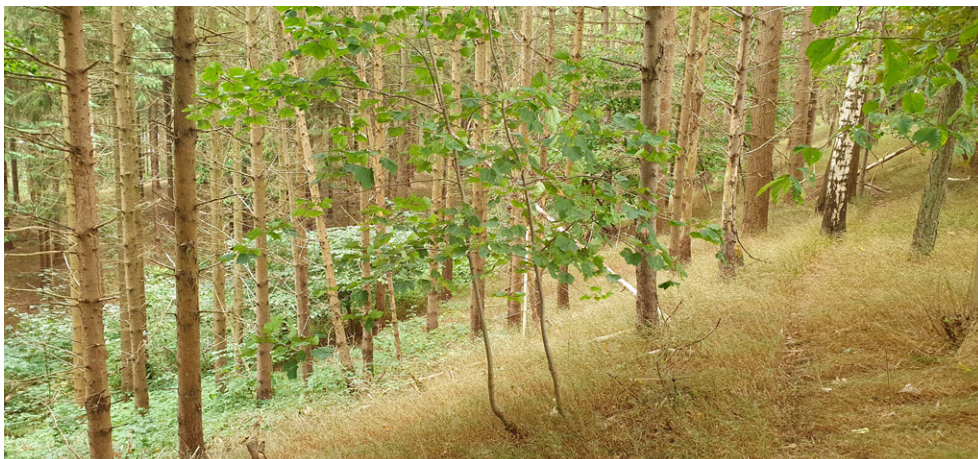
Det store overdrev i den østlige del af arealet er stejlt og solseksponeret og jordbunden er san-

det. Arealet græsses af får i sommerhalvåret. Vegetationen er domineret af græs og ophobet førne, men der er dog forekomst af en række fine, karakteristiske overdrevsarter som bredbladet timian, gul snerre, bakke-nellike, liden klokke, mark-frytle og bidende stenurt. Midt på overdrevet er et tværgående bælte af store poppeltræer i forskellige grader af nedbrud.

Fårene har adgang til en del af skoven samt engen og søerne ved foden af overdrevet. Der er ikke umiddelbart tegn på, at fårene opholder sig i skoven.

Der er fundet mange truede og sjældne arter, samt fredede arter og arter fra Habitatdirektivets bilag IV i området indenfor de seneste år.

↑ De stejle, sydvendte skråninger med ældre skovbevoksninger virker lyse på trods af en ret stor andel nåletræer. ↑ De unge nålebevoksninger fremstår stort set blottet for naturværdi. ↓ Det store overdrev og det lavtliggende flade og fugtige areal syd for, der er tidligere dyrket mark, græsses af får.

Målsætninger

Målsætningerne for delområdet er:

- **Genskabelse af det unikke overdrevslandskab** med store sydvendte overdrevsarealer, iblandet urørt lysåben løvskov og fugtige eng- og mose-partier.
- **Forbedrede levestedsforhold** for varmekrævende insekter og planter samt arter, som fx markfirben, flagermus og på sigt hasselmus
- **Udfasning af nåletræer**
- **Naturlig hydrologi** med varierende vandstand
- **Ekstensiv helårsgræsning** på hele arealet

Målet er at understøtte et varieret naturområde med ekstensiv helårsgræsning af okser og heste samt dådyr og rådyr, og skabe glidende overgange mellem de forskellige naturtyper.

Med dispensation fra Skovloven kan store dele af arealet omlægges til overdrev, men der skal stadig være partier med skovkarakter.

Spredt krat af bl.a. tjørn på det store overdrev i den østlige del.

Alle sydvendte skråninger skal have overdrevs-karakter med indslag af lysåben egeskov, fortrinsvis vintereg samt et rigt blomsterflor.

Skovpartier på nordvendte skråninger skal være lysåbne, altovervejende domineret af hjemmehørende træarter, evt. med ganske få individer af nåletræer som douglas og rødgran.

På de våde, lavtliggende områder genskabes den naturlige hydrologi ved at afbryde grøfter og evt. anden afvanding, hvilket tilgodeser topstar og en urte- og artsrig fugtigbundsflora.

Der er potentiale for på sigt at sammenbinde arealet med tilstødende arealer.

Udfordringer

Den aktuelle forvaltning med får fremmer græs på bekostning af de bredbladede urter. Får er en lille, selektiv græsser, der i sit fødevalg foretrækker urtevegetation (især selve blomsterhovederne) fremfor græs, og den yder ikke tilstrækkelig forstyrrelse af jordbunden vha.

Ellesumpen i det sydvestlige hjørne

adfærd og kropsstørrelse til at bryde igennem laget af ophobet dødt plantemateriale (førne). Da får ikke gerne æder vedplanter, vil overdrevet med den nuværende forvaltning gradvist gro til med fx tjørn og slåen og sidenhen større træer. Frem til 2033, er der en græsningsaftale med får på en del af Fladså Banker. Ifølge græsningsaftalen, kan kommunen anmode om et justeret græsningstryk. Græsningsaftalen bør hurtigst muligt erstattes af en aftale om afgræsning med okser og evt. heste og geder.

Dræning af de lavereliggende dele er uhenigtsmæssig. Dræning forårsager omsætning af organisk materiale i jorden, hvilket frigiver næringsstoffer, der giver næringskrævende planter en konkurrencefordel. Herudover ødelægger dræningen en mængde levesteder forbundet med naturlig hydrologi.

Størstedelen af arealet er fredskovspligtigt og omfattet af fredning. Udvidelse af hegning til

at omfatte en større del af skoven vil kræve en dispensation fra Skovloven og omdannelse fra skov til overdrev vil muligvis kræve dispensation fra Fredningsnævnet.

Derudover kan indsættelsen af okser kræve dispensation fra Naturbeskyttelseslovens § 3, afhængigt af om det anses som en ændring i tilstanden. Uanset er det forventeligt at der vil blive givet dispensation til afgræsning med okser, da der er tale om et naturforbedrende tiltag.

I området er observeret de invasive arter sildig gyldenris og hjortetaktræ.

Forvaltningstiltag med markering af indsatserne på kort

Følgende forvaltning anbefales på arealet. Se bilag 2 for nærmere beskrivelse af tiltagene.

Hurtigst muligt

Kontrolleret afbrænding. Afbrænding af ophobet førne. Afbrænding kan anvendes som engangstiltag, eller som en tilbagevendende pleje over en årrække, indtil det vurderes ikke længere at være nødvendigt.

Ændre græsning. Samgræsning med fx geder, heste eller okser. Det er vigtigt, at græsningen sikrer rig blomstring i sommerhalvåret og at der ikke sker overgræsning.

Inden 2030 i prioriteret rækkefølge

Genskab overdrev. Al bevoksning ryddes med undtagelse af evt. gamle hjemmehørende træer samt buske som hassel, hvidtjørn, kvalkved, slåen m.fl. Arealerne nulstilles: rødder optrækkes og al førne ned til grusbunden afskrabes eller jorden vendes rundt, så den næringsfattige jord kommer øverst. Det er vigtigt, at den ønskede overdrevsvegetation indfinder sig fra starten. Den kan hjælpes på vej med assisteret frøspredning eller evt. transplantation af tørv fra nærliggende egnede arealer. *Dette bør gøres relativt kort tid før der sættes græssende dyr på arealet.*

Unge nålebevoksninger afvikles. Bevoksningen med cypres (1) fladefældes og stammerne bruges fx til hegnsplæ. Grenaffald fjernes. Bevoksningen med ædelgran (2) fladefældes og al materiale fjernes. I bevoksningen med sitka

(3) og overstandere af douglas, ryddes sitka og trækkes ud, fx med en fældebunkelægger. Kroner, grene og andet fra sitka fjernes.

Lysstilling af eg, bøg og ask. I de ældre skovstykker på de nordvendte skrån timer ryddes omkring store løvtræer som eg, ask og bøg, så der kommer mere lys til skovbunden. Eg prioriteres højest. Indsatsen prioriteres på de stejleste områder, hvor urtefloraen mv må forventes at have længst kontinuitet. Det vil skabe steder med ekstra varme forhold ved jordbunden. Hjemmehørende skovbrynsarter som kvalkved, hyld, benved, druehyld, røn, tjørn m.fl. bevares.

Nåletræer slæbes ud, medmindre de huser fx rovfuglereder el.l. Døde, døende og skadede løvtræer efterlades stående eller liggende af hensyn til organismer knyttet til dødt og døende ved. Efter lysstilling beskæres kun af sikkerhedshensyn langs stier og veje.

Lysstilling af 5-10 træer/ha. Der udvælges 5-10 træer pr. ha til vigtige træer for biodiversiteten, resten fældes eller veteraniseres. Døde og døende træer efterlades stående eller liggende. Herefter kun beskæring af sikkerhedshensyn langs stier og veje. I forbindelse med fældninger, etableres kvashegn/kvasbunker til fugle og insekter. Hjemmehørende skovbrynsarter som hassel, kvalkved, hyld, benved, druehyld, røn, tjørn m.fl. bevares. Målet er artsrige overdrev med enkeltstående træer. På arealet med den unge egebevoksning (4) kan det evt. ske ad flere om-

gange, så der i begyndelsen vælges fx 50-100 træer pr. ha mens resten fældes. De fældede træer kan evt. bruges til hegnsplæ lokalt.

Genskab naturlig hydrologi. Drængrøfterne lukkes, så der bliver genskabt en mere naturlig hydrologi med varierende vandstand hen over året. Den sydlige brink af det vestlige vandhul (5) gøres mere fladt skrånende.

Bekæmp invasive arter. Der findes mindre bestande af hhv. gyldenris og hjortetaktræ, der skal bekæmpes.

Fjern affald. Det gamle hø i det sydøstlige hjørne af engen fjernes.

Hele arealet om 10-15 år

Overdrev og biodiversitetsskov. Indgreb i skovpartierne må kun ske af sikkerhedshensyn langs stier og veje og af biodiversitetsunderstøttende årsager fx nedskæring af uønsket opvækst af ær og brombær.

Ekstensiv helårsgræsning på hele arealet. Hegningen udvides til at omfatte hele arealet. Der etableres ekstensiv helårsgræsning med forskellige typer af græssere, fx en blanding af okser, heste og geder, da deres græsningsmåder og adfærd er forskellige, og derfor bidrager forskelligt til forstyrrelse på arealet.

Tiltag

- Kontrolleret afbrænding
- Ændre græsning
- Genskab overdrev
- Unge nålebevoksninger afvikles
- Lysstilling af eg, bøg og ask
- Lysstilling af 5-10 træer/ha
- Genskab naturlig hydrologi
- Bekæmp invasiv art
- Fjern affald

0 250 500 m

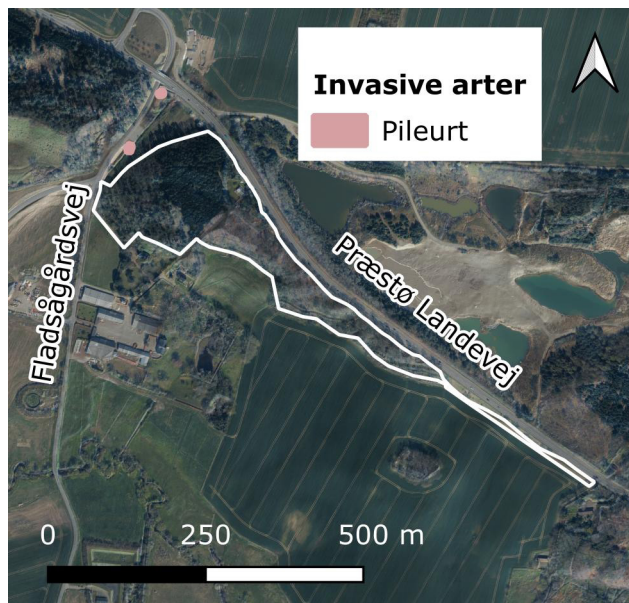
Delområde 2 – øst for Fladsågårdsvej (5,5 ha)

Status

Arealet øst for Fladsågårdsvej er et kuperet skovområde, som består af lysåben løvskov med karakteristiske skovbundsarter i skovbunden samt en yngre ædelgranbevoksning. Især den østlige del af skoven rummer gamle træer, primært eg, med stor naturmæssig værdi.

Arealet afgrænses af Fladsågårdsvej mod vest, Præstø Landevej mod nord og bebyggelse og mark mod syd. Langs den sydlige rand mod marken findes store og gamle løvtræer, og der er en vis mængde dødt ved, både stående og liggende. For foden af en meget stor ask, ses resterne af en gammel kampestenskælder.

Der er registreret flere arter af flagermus i området.

Gamle eg i det sydvendte skovbryn

Ædelgranbevoksningen rummer stort set ikke andet liv end de plantede træer. Til gengæld kan det være en sjov oplevelse at finde rundt i de labyrintiske spor og gange.

Målsætninger

Målsætningerne for arealet er:

- **Genskabe overdrev**
- **Øge mængden af dødt og døende ved**
- **Sikre tilstedeværelse af gamle træer** – også langt ude i fremtiden
- **Værne om de blomstrende træer og buske**, der er knyttet til skovbryn og lysninger
- **Understøtte rekreative interesser** under hensyntagen til naturværdierne

Målet er at sikre et skovområde, hvor organismer knyttet til dødt og døende ved i store dimensioner understøttes kontinuerligt. Området skal kunne bruges rekreativt under hensyntagen til naturværdierne.

Der er muligvis potentiale for på sigt at sammenbinde arealet med tilstødende arealer mod syd og øst.

Udfordringer

Rekruttering af "nye gamle" træer, dvs. fremtidens kæmpetræer, der kan huse fx flagermus, og være levesteder for organismer knyttet til dødt og døende ved.

Tilgroning med ær og brombær.

Ved P-pladsen ved Fladsågårdsvej lige udenfor området findes en bestand af den invasive art japansk pileurt.

Stående dødt ved med spættehuller

← ↓ Der findes allerede en del dødt ved i delområdet af forskellige dimensioner, både stående og liggende og hhv. solbeskinnet og i skygge

→ Både i det sydvendte skovbryn og rundt omkring i underskoven vokser blomstrende og bærbærende træer og buske

Engriflet hvidtjørn

Benved

Almindelig røn

Liggende dødt ved i store dimensioner

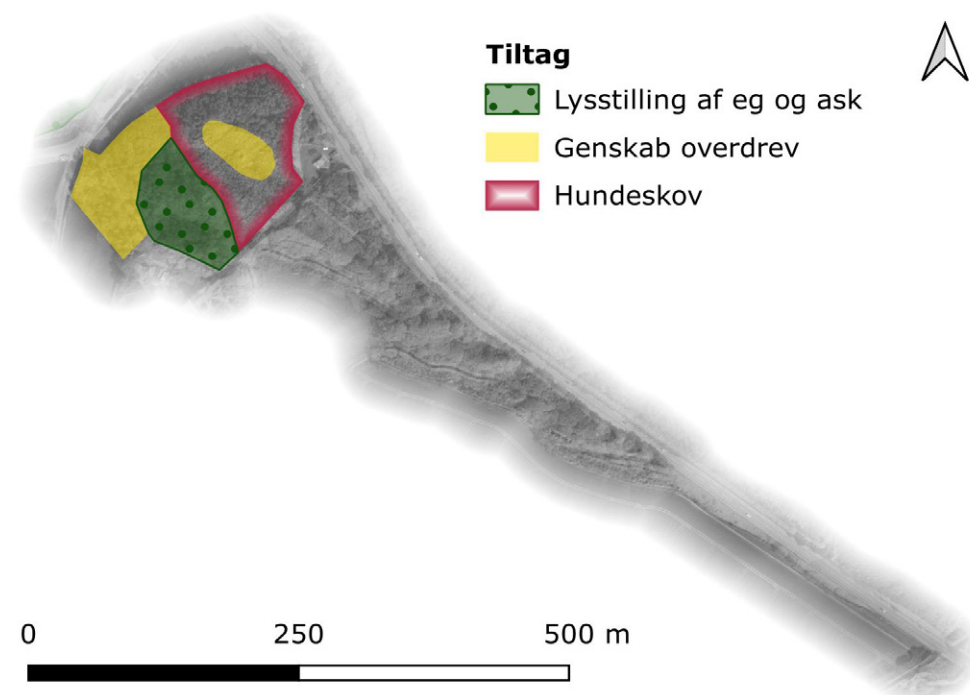
Forvaltningstiltag med markering af indsatserne på kort

Følgende forvaltning anbefales på arealet. Se bilag 2 for nærmere beskrivelse af tiltagene.

Inden 2030 i prioriteret rækkefølge

Lysstilling af eg og ask. Der ryddes omkring eg og ask, så der kommer lys til træernes stammer og kroner, og lys til skovbunden. Døde og døende løvtræer efterlades stående eller liggende af hensyn til organismer knyttet til dødt og døende ved. Efter engangstiltagene overgår området til urørt skov.

Genskab overdrev. Al bevoksning ryddes med undtagelse af gamle hjemmehørende træer samt buske som hassel, hvidtjørn, kvalkved, slåen m.fl. Arealet nulstilles: rødder optrækkes og al førne ned til grusbunden afskrabes eller jorden vendes rundt, så den næringsfattige jord kommer

Lysningen i ædelgranbevoksningen rummer krogede hyld og en fugtig lavning.

fra starten. Den kan hjælpes på vej med assisteret frøspredning eller evt. transplantation af tørv fra nærliggende egnede arealer.

Hundeskov. Den unge ædelgranbevoksning reserveres til etableringen af en hundeskov. Arealet deles i to, så det bliver muligt at adskille små og store hunde fra hinanden.

Lysningen centralt i ædelgranbevoksningen udvides ved at fælde træerne i kanten eller man kan fælde hele ædelgranbevoksningen og genskabe et overdrev med små plantede grupper af vinterreg. Hjemmehørende skovbrynsarter som kvalkved, hyld, benved, druehyld, slåen, røn, tjørn m.fl. bevares.

Hele arealet om 10-15 år

Overdrev og biodiversitetsskov. Indgreb i skovpartierne må kun ske af sikkerhedshensyn langs stier og veje og af biodiversitetsunderstøttende årsager fx nedskæring af uønsket opvækst af ær og brombær.

Døde og døende træer efterlades stående eller liggende af hensyn til organismer knyttet til dødt og døende ved. De gamle træer i skovbrynet bevares og beskyttes. Udvalgte dyr fra arealet vest for Fladsågårdsvej kan evt. græsse i området om vinteren.

Delområde 3 – Stejlehøj (0,6 ha)

Status

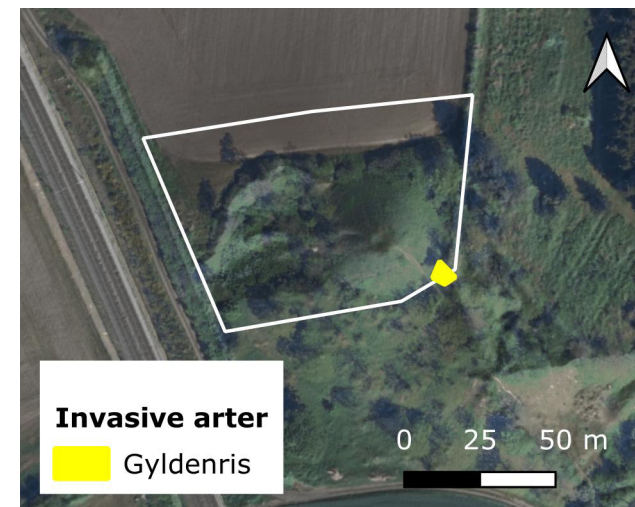
Arealet består af en gravhøj på toppen af en bakke samt en smal bræmme nedenfor bakken. Bakketoppen og selve gravhøjen er under tilgroning med vedplanter, der primært består af ung genvækst fra en tidligere rydning af vedplanter. Der er på hele bakketoppen en fin overdrevsflora med fx knoldet mjøldurt, rundbælg og almindelig pimpinelle.

Den smalle bræmme nord for Stejlehøj har været i landbrugsmæssig opdyrkning indtil for nyligt, og er som andre dyrkningsjorde karakteriseret ved et næringsberiget dyrkningslag. Jordbundsforholdene er meget sandede, og vurderes med de rette tiltag at have et godt

potentiale for at kunne udvikles til mere varierede naturforhold.

Lige syd for arealet ligger resterne af et grusgravsområde, som rummer mange sjældne arter, herunder markfirben, blåhathvepsebi, blåhatjordbi, stivhåret kalkkarse, due-skabiose, gul evighedsblomst og bred jordtunge, som potentielt kan brede sig til arealerne ved Stejlehøj.

Kommunen ejer store dele af grusgravsområdet og der er lavet en særskilt plejeplan for dette. Der skabes en rekreativ sammenhæng mellem de forskellige kommunale arealer via stier og formidling. På sigt skal de to planer samles i en.

Stejlehøj set fra nord

Målsætninger

Målsætningerne for arealet er:

- **At fremme overdrevsnatur** på hele arealet
- **At forbedre leveforholdene** for markfirben og andre sjældne arter

Målet er at forbedre forholdene for den eksisterende karakteristiske overdrevsflora med alt hvad der er tilknyttet af andet liv, samt at udvide arealet med næringsfattig tørbundsnatur.

Der er fremadrettet et stort potentiale i at forøge naturarealerne ved Stejlehøj og arbejde henimod en samlet forvaltning med naturområderne på resten af højdedraget mod syd, der dels er kommunalt ejet, dels privat, samt andre nærliggende arealer.

Udfordringer

Tilgroning med vedplanter, især brombær.

I nærområdet til Stejlehøj, er der observeret flere arter af invasive planter, herunder sildig gyldenris, rød hestehov og japan-pileurt. Der bør holdes nøje øje med, at arterne ikke etablerer sig indenfor områder med store botaniske værdier.

↑ Under de halvstore eg og skovfyr er der tæt opvækst af bl.a. brombær, syren, eg, fuglekirsebær og gyvel

↓ Det opgravede materiale ved en rævgrav vidner om hvor sandet jordbunden er.

↓ Der bør holdes nøje øje med den sildig gyldenris, der vokser lige udenfor delområdet.

Forvaltningstiltag med markering af indsatserne på kort

Følgende forvaltning anbefales på arealet, nævnt i prioriteret rækkefølge. Se bilag 2 for nærmere beskrivelse af tiltagene.

Hurtigst muligt

Ny natur. Bræmmen med ny natur pløjes og efterlades med bar jord. Evt kan arealet tilsås med frø/hø fra Stejlehøj grusgrav for hurtigere at opnå artsrig overdrevsflora fremfor uønskede arter.

Afbrænding. Afbrænding af ophobet førne, så den tilstedeværende overdrevsflora understøttes og varmeelskende arter fremmes. Afbrænding kan anvendes som engangstiltag, eller som en tilbagevendende pleje over en årrække, indtil det vurderes ikke længere at være nødvendigt.

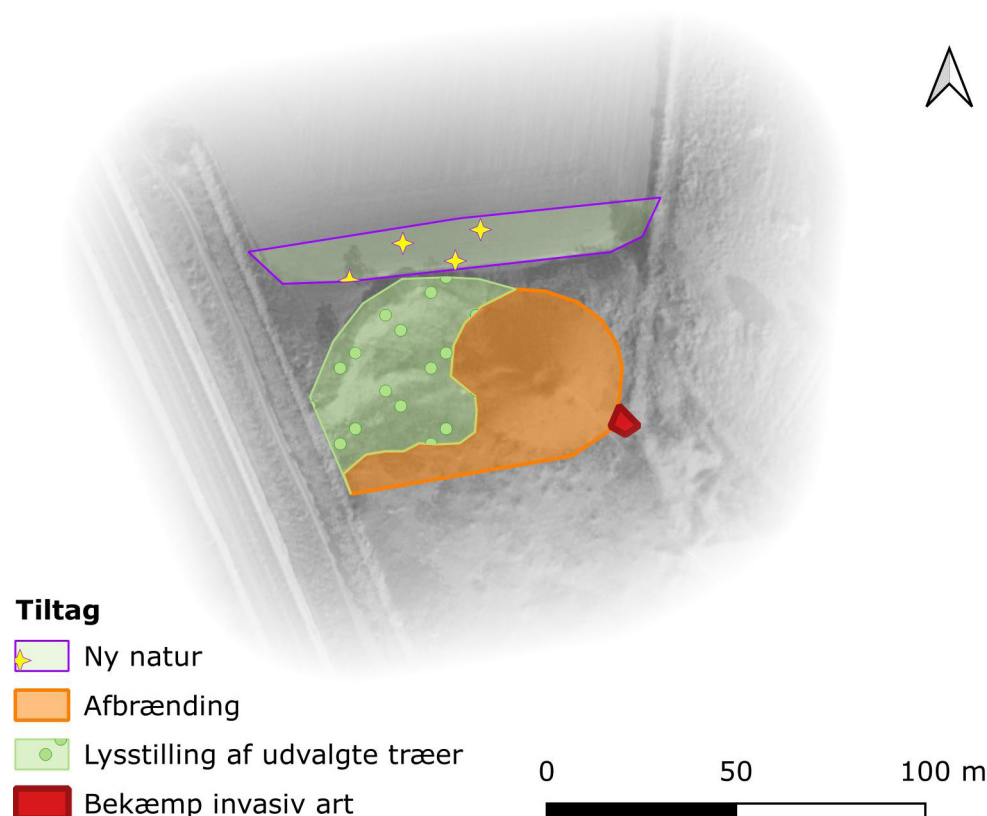
Lysstilling af udvalgte træer. Der ryddes omkring store hjemmehørende løvtræer, så der kommer lys til stammer og kroner – eg prioriteres. Døde og døende løvtræer efterlades stående eller liggende af hensyn til organismer knyttet til dødt og døende ved. Der ryddes brombær på gravhøjen.

Bekæmp invasive arter. Der holdes øje med udvikling af forekomster af invasive plantearter, og igangsættes bekæmpelse om nødvendigt.

Hele arealet om 10-15 år

Græsning på hele arealet. Hvis det er muligt at sammenbinde Stejlehøj med omkringliggende naturlignende arealer, etableres der hegning omkring hele arealet. Der etableres ekstensiv græsning med forskellige typer af græssere, fx en blanding af okser og heste, da deres græsningsmåder og adfærd er forskellige, og derfor bidrager forskelligt til forstyrrelse på arealet. Det er vigtigt, at græsningen sikrer rig blomstring i sommerhalvåret og at der ikke sker overgræsning.

Evt. kan udvalgte dyr fra arealet vest for Fladsågårdsvej vintergræsse her.

Markfirben er en af de arter, der trives med kontrolleret afbrænding.

Billedet er fra Gribskov Kommune

Stier og rekreative faciliteter

Generelt om adgang og færdsel på offentligt ejede arealer

Reglerne for adgang og færdsel på Fladså Banker og ved Stejlehøj findes i *Naturbeskyttelsesloven* og i *Bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen*.

Til fods

For offentligt ejede skove gælder, at det er tilladt at færdes til fods både på og udenfor veje og stier døgnet rundt. For lysåbne udyrkede arealer som det store overdrev (og marken nord for Stejlehøj) gælder, at der er fri adgang til fods.

På cykel

Cykling er tilladt på veje og stier både i skov og i det åbne land. Cykling udenfor veje og stier er ikke tilladt medmindre andet er oplyst.

Til hest

I skoven er ridning er tilladt på veje belagt med asfalt eller sten, grusveje bredere end 2,5 m og i skovbunden. Ridning på fortidsminder og i unge skovbevoksninger er dog ikke tilladt. På mindre veje og stier er der kun adgang til at ride, hvis kommunen har givet tilladelse til det.

Reglerne for færdsel på offentlige arealer giver vide muligheder for forskellige former for færdsel. Det er dog stadig muligt at regulere rekreative aktiviteter fx ved skiltning.

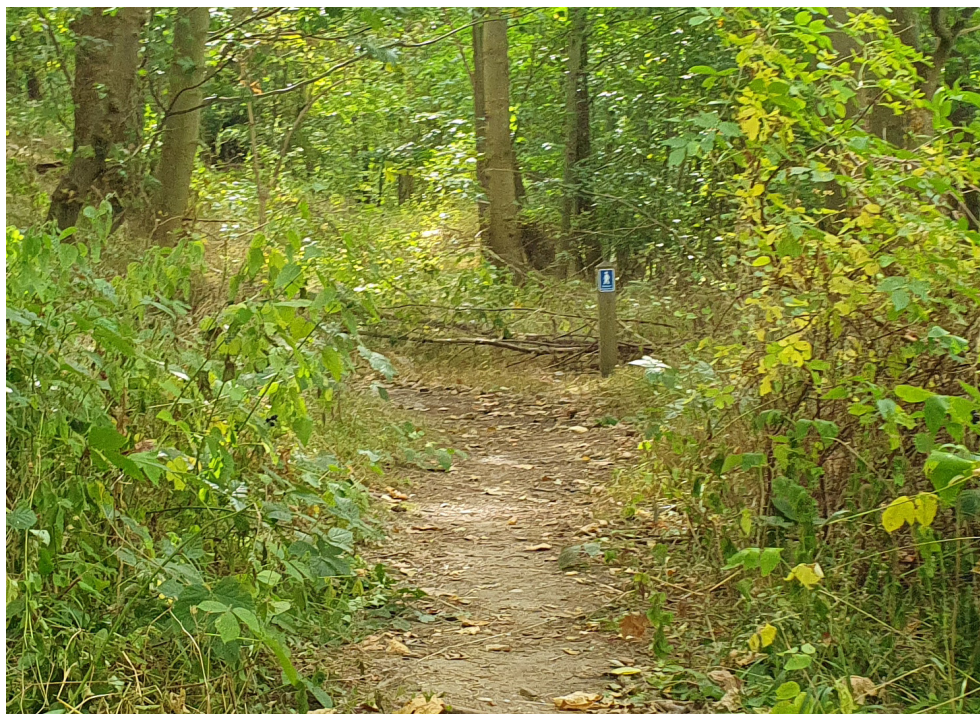

Overordnede målsætninger

Landskabet omkring Fladså Banker og Stejlehøj rummer store rekreative og naturmæssige værdier, og det er vigtigt at disse værdier fastholdes.

Målsætningerne for stierne og de rekreative faciliteter er:

- **at sikre adgangsforholdene** til stinettet for forskellige brugergrupper og de tilhørende udsigter og oplevelsespunkter.
- **diskret markering af ruterne** med piktogrampæle eller malede pletter på træerne, så brugerne ikke er tvivl om hvor og på hvilken måde, de må færdes i landskabet.
- **evt. opstilling af enkelte formidlingsskilte** med relevant information om natur, kulturhistorie og landskab.

Overordnede udfordringer

En række forhold udfordrer områdets natur- og rekreative værdier både med hensyn til oplevelsen af landskabet og i forhold til færdsel langs stisystemet.

Nedenstående punkter bør man derfor være opmærksom på i forbindelse med den rekreative brug af området:

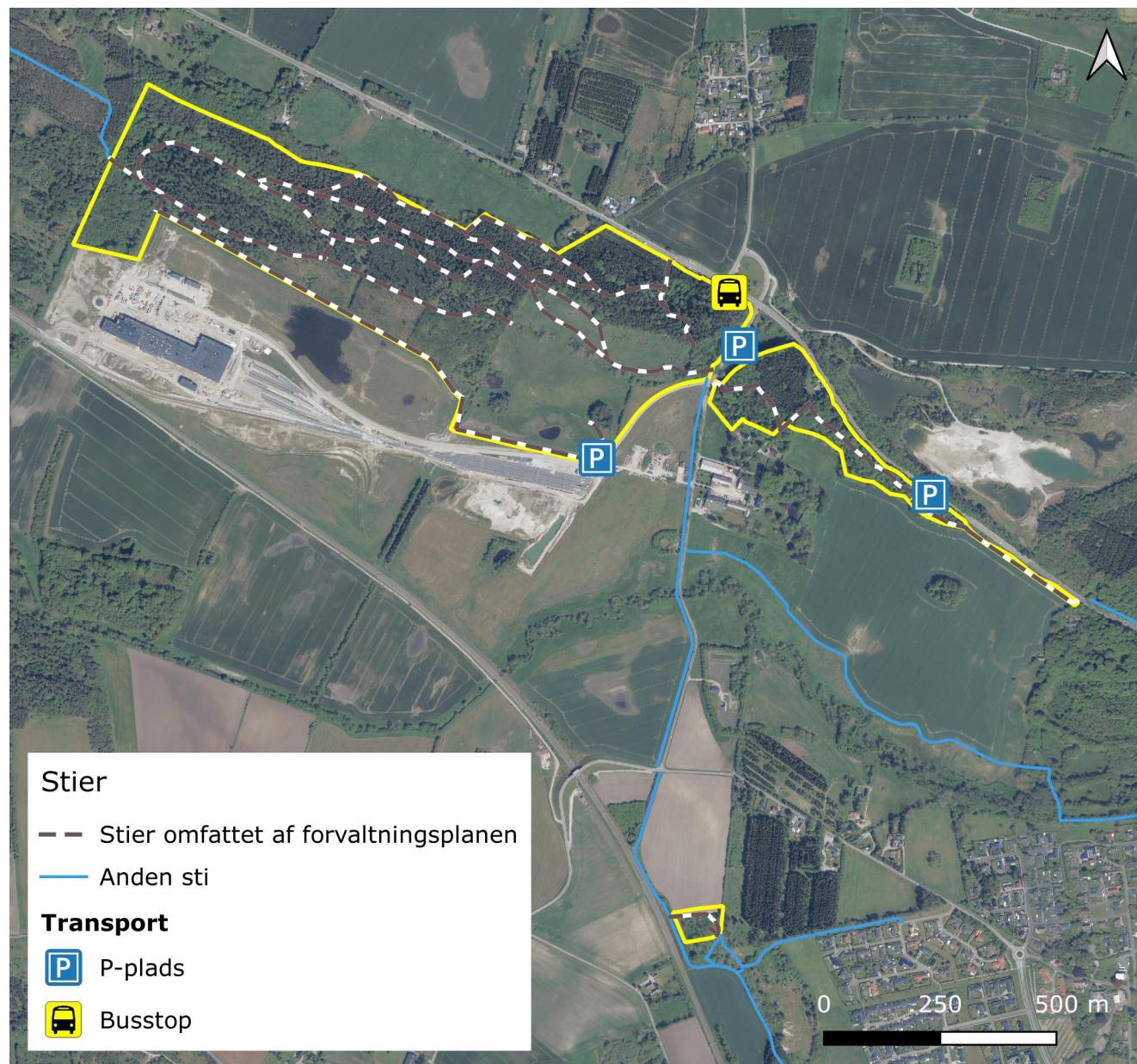
Slid. Ustyret rekreativ brug af arealet risikerer at medfører så stort et slid på jordbunden, at de naturmæssige og landskabelige værdier tager skade. Styring af færdsel fx via skiltning og etablering af stier er derfor vigtig.

Tilgroning. Selvsået opvækst af fx brombær og ær kan være en udfordring i forhold til områdets oplevelsesmuligheder. Mulighederne for at opleve udsigten fra lokale højdepunkter kan som konsekvens heraf blive nedsat. Samtidig hæmmer tilgroning fremkommeligheden og kan skade nogle af de naturmæssige kvaliteter på arealet.

Manglende vedligehold af stisystemet. Stier og veje kræver løbende vedligeholdelse med fornyelse af belægning, markering/skiltning, renoivering af trapper og overgange, slåning af kanter samt beskæring af buske og træer, for at stierne holdes fremkommelige for alle brugere i området.

Området skal fortsat fungere og opleves som et landskab med naturmæssige og rekreative oplevelsesmuligheder. Der skal være plads til både korte og længere ture og flere forskellige typer af brugere. Samtidig skal den rekreative brug af arealet styres, så de biologiske og landskabelige værdier sikres og bevares.

Stisystemet er i forvaltningsplanen blevet inddelt i 2 dele, hhv. Fladså Banker og Stejle-
høj. Delene gennemgås enkeltvis med en kort beskrivelse af strækningernes nuværende tilstand, drift og brug. Herefter gennemgås en række målsætninger for hele eller dele af forløbet, efterfulgt af konkrete forslag til pleje til opnåelse af målsætningerne.

Stier og faciliteter ved Fladså Banker

Det primære stiforløb i Fladså Banker er del af Trollderuten – en ca. 12 km lang vandrerute mellem Næstved og Mogenstrup. Trollderuten er primært lagt an på at man bevæger sig gennem arealet fra den ene ende til den anden.

Strækningen gennem Fladså Banker er varieret og spænder oplevelsmæssigt fra strækninger på stejle lysåbne overdrevsflader gennem ældre skov med varieret underskov til et lavtliggende og fugtigt skovparti helt mod vest. De gamle Douglas-graner i den vestlige del af området har en størrelse og højde, der giver bevoksningerne en helt særlig karakter, og de små lysninger hist og her med hjemmehørende blomstrende træer og buske giver et kærkomment modspil til de tætvoxende yngre og mørke bevoksninger af nåletræer. Undervejs er det muligt at gøre ophold på lokale højdepunkter og opleve den storslåede udsigt mod syd.

Om vinteren er de stejle skråninger et yndet sted for kælkning og skiløb.

Der er flere steder opstillet borde/bænke-sæt, hvor det er muligt at gøre ophold og fx spise sin madpakke. P-plads findes på Fladsågårdsvej, Fladsø Løjedvej og ved Præstø Landevej. Langs holdepladsen ved Præstø Landevej er et netværk af små uorganiserede trampestier.

Status

Trollderuten består på en stor del af strækningen af mark- og skovveje, og er nogenlunde farbar for besøgende med fx barnevogn eller på cykel. I den østlige del af stiforløbet har en del af strækningen mere karakter af en snoet trampesti, og er derfor ikke egnet til besøgende med hjul.

Der er i skoven adskillige rester af gamle skovveje og stier, men mange af disse er groet til og er derfor svært farbare og svære at lokalisere. Det er derfor ikke helt nemt at planlægge en rundtur, hvis man gerne vil

De gamle høje Douglas-graner giver et majestætisk indtryk.

tilbage til hvor man startede sin tur uden at skulle gå samme vej tilbage som man kom ad.

Langs den sydlige grænse af arealet vest for Fladsågårdsvej løber den omlagte Fladså Løjedvej. Vejen kan benyttes på cykel, i kørestol og med barnevogn. Det vil desuden i perioder med spidsbelastninger, fx om vinteren i forbindelse med kælkning og skiløb, være muligt at kantparkere på den nye grusvej. Man parkerer i siden ind mod bakkerne. Der er en vendeplads hvor vejen drejer.

P-pladsen ved Fladsågårdsvej er ikke forbundet til stisystemet inde i skoven. Man skal derfor færdes ude på kørebanen for at tilgå Trollderuten og det resterende stisystem.

Vejdirektoratet har en ved P-pladsen langs Præstø Landevej. De mange små trampestier indikerer at en del bilister holder ind her for at strække ben. Den manglende markering af hvor folk skal gå, slider på skovbunden.

Tidligere udsigtspunkter er groet til og bænke er ikke nødvendigvis vedligeholdt. Den nordvestlige del af arealet er en tæt og mørk bevoksning af gran, der er svært farbar og stortset uden biologisk værdi.

Målsætninger

Området rummer store landskabelige og naturmæssige værdier. Disse har førsteprioritet, og færdsel skal derfor foregå på naturens præmisser primært ad de anlagte stier.

Der (gen-)etableres en række mindre trampestier inde i skoven, så muligheden for rundture til fods øges. På de stejleste strækninger etableres primitive trappetrin. Stitracéet tilrettelægges evt., så der er mulighed for at færdes udenfor hegningen med græssende dyr i den vestlige del af området. Færdslen i den østlige del af skoven styres, så den primært

består af en rundtur til og fra holdepladserne ved Fladsågårdsvej og Præstø Landevej og kobles på den gennemgående sti, der er del af Trollderuten.

Diskret formidling og skiltning af områdets ruter og naturværdier, så de fastlagte ruter tydeliggøres og ustyret slid på skovbunden undgås.

Granbevoksningen lige øst for Fladsågårdsvej tildeles hundeluftere – her er kuperet og ingen store naturværdier, der kan gå tabt. Ved at lave et dedikeret område til løse hunde mindskes risikoen for løse hunde på resten af arealet, hvilket vil tilgodese både både rekreative og naturmæssige hensyn. Området har gode p-faciliteter, hvis det forbindes med parkeringen på Fladsågårdsvej. Der bør ligeledes etableres en sti som forbinder parkeringen med Trollderuten.

Der er flere steder opstillet borde og bænke til ophold. Skal der opstilles flere bør det være af stort set vedligeholdelsesfrit og holdbart naturmateriale fx massiv eg eller sten. Arealet rundt om bænken slås mindst 1 gang om året/efter behov, så det bliver tilgængeligt for ophold.

Vedligehold af faciliteter og stityper

Skiltning ved skovens indgang med information om fx urørt skov, skovgræsning og naturværdierne i fredningen. Diskret markering af ruter m. piktogrammer og/eller malede pletter på træer.

Skovtrampestier. Trampestierne i skoven tjekkes mindst en gang om året for grene, opvækst, væltede træer og andet, der hindrer færdsel til fods.

Åben trampesti. Stierne holdes åbne ved færdsel og slåning mindst 1 gang årligt/efter behov.

Skovvej og grusvej. Grusvejene kræver ingen specifik pleje, da vandreende ikke forventes at bidrage med slid på underlaget. På disse veje må man af hensyn til vedligeholdelsen ride i midterrabat eller vejkant, men ikke i køresporene.

Trappe. Der kan etableres trappetrin af natursten eller træ, så det bliver muligt at færdes til fods op og ned ad de stejleste skråninger. Rundt om trappen skal der efter behov beskæres vedplanter, så grene mv ikke generer de vandrede.

Udsigt. Udsigten fra udsigtpunkterne sikres ved beskæring af træer i skovbrynet. Afskårne grene efterlades i skovbunden.

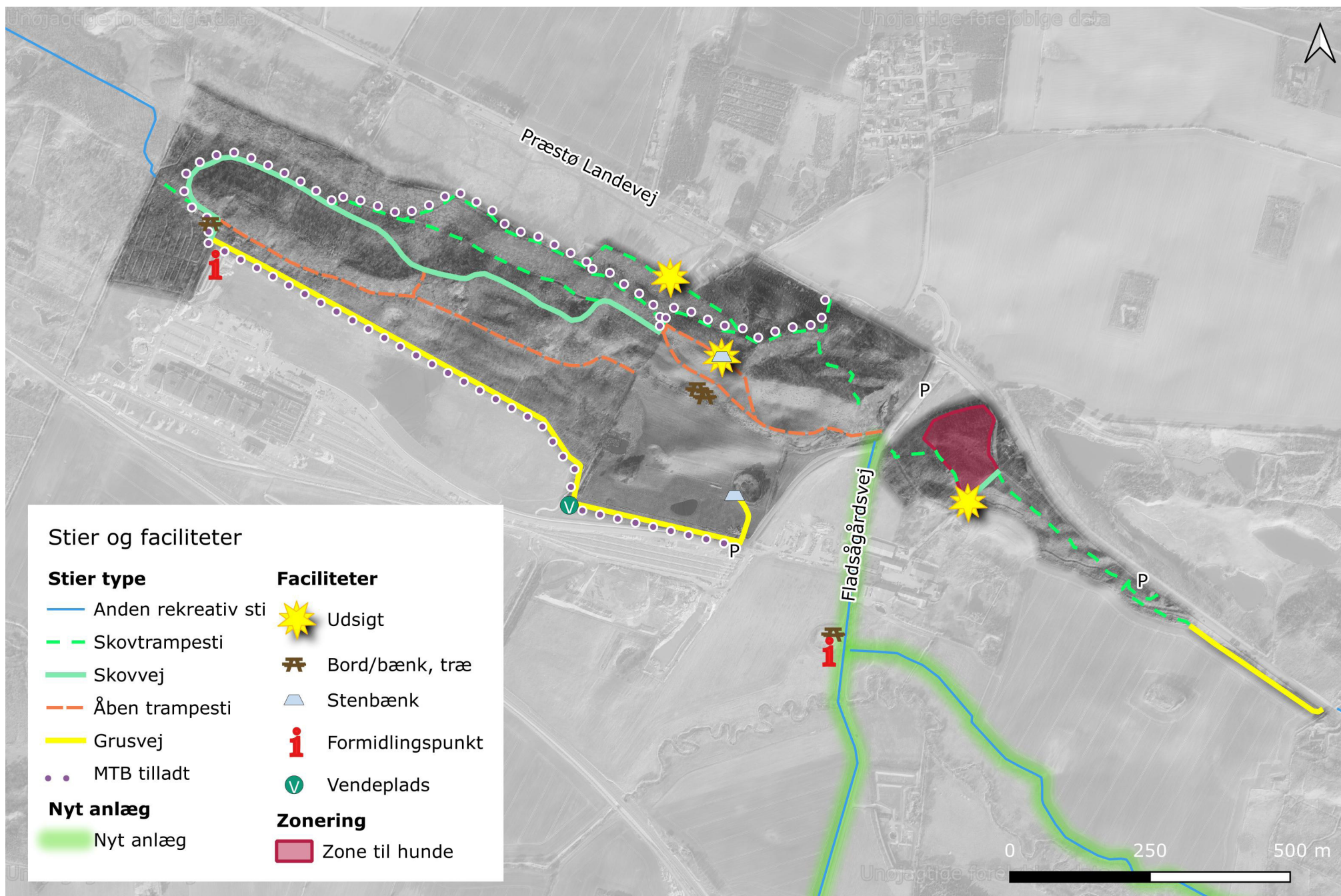
Formidlingspunkt. Der etableres et formidlings- og opholdspunkt med information om den lille landsby Fladså Løjed og om området.

Vendeplads. Vendeplads til biler.

Zone til hundeskov. Der opsættes hegn, så de løse hunde ikke kan løbe væk fra hundezonen. Zonen opdeles fx i to, så det bliver muligt at adskille store og små hunde.

Udsigt til Næstelsø Kirke fra det nordlige skovbryn

Stier og faciliteter ved Stejlehøj

Stejlehøj er en gravhøj, der ligger på toppen af et lokalt højdepunkt. Der går på gravhøjens sydlige side en smal trampesti til toppen, hvorfra der er en storslået udsigt mod nord til Fladså Banker.

Trampestien hænger sammen med et net af stier i et naturområde sydøst for Stejlehøj.

Arealet ligger meget tæt på Mogenstrup, og bruges bl.a. af de lokale beboere til fx hundeluftning og gåture.

Status

Arealet rundt om Stejlehøj er under tilgroning med krat af bl.a. brombær, der gør det svært at færdes på arealet.

Stien op til toppen fremstår meget stejl og svær at færdes på.

Målsætninger og potentialer

Der skal sikres adgang for færdsel til fods og sammenkobling med en sti langs Fladsågårdsvej. Det eksisterende stisystem udvides med en trampesti for foden af Stejlehøj, så det bliver muligt at gå en rundtur på arealet.

Stien op ad Stejlehøj er meget stejl.

Vedligehold af faciliteter og stityper

Åben trampesti. Trampestiens tracé holdes farbar ved færdsel og ved slåning mindst 1 gang om året/efter behov.

Litteratur

Baagøe H.J, Christensen M. og Fjederholt E. (2016): *Flagermus i Næstved Kommune. Undersøgelse af artsdiversiteten af flagermus i særligt udvalgte områder*. Københavns Universitet

COWI (2020): *DSB-værksted ved Næstved*. Miljøkonsekvensrapport.

Danmarks Naturfredningsforenings Lokalkomité i Næstved og Næstved Kommune (uden årstal): *Fruens Plantage. Næstved*. Turfolder

Gravesen P. (1979): *Oversigt over botaniske lokaliteter. Sjælland*. Fredningsstyrelsen

Næstved Kommune (2021): *Naturpolitik for Næstved Kommunes arealer*.

Naturstyrelsen (2022): *Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov - i statens skove*.

Sedlacek C. (2002): Danmarks største ås - profil i en flettet smeltevandsstrøm. Geologisk Nyt

Spor i landskabet (uden årstal): *Sporet ved Fladså*.

Storstrøms Amt (1992): *Bevaringsplan for overdrev i Storstrøms Amt*.

Thomsen L. et al. (2022): *Naturkortlægning af kommunale skove i Næstved Kommune 2022*. HabitatVision

Bilag

Bilag 1

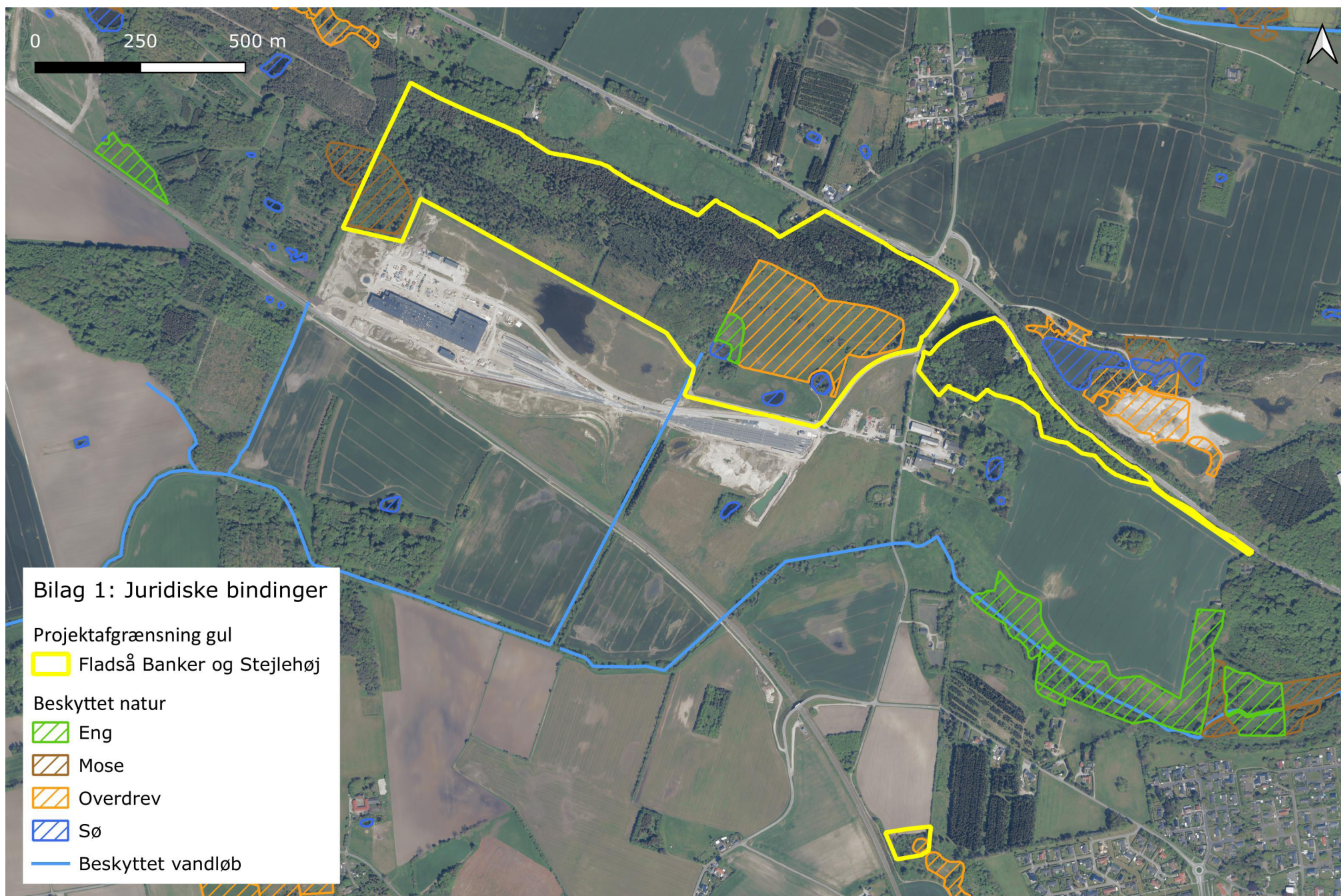
Juridiske bindinger

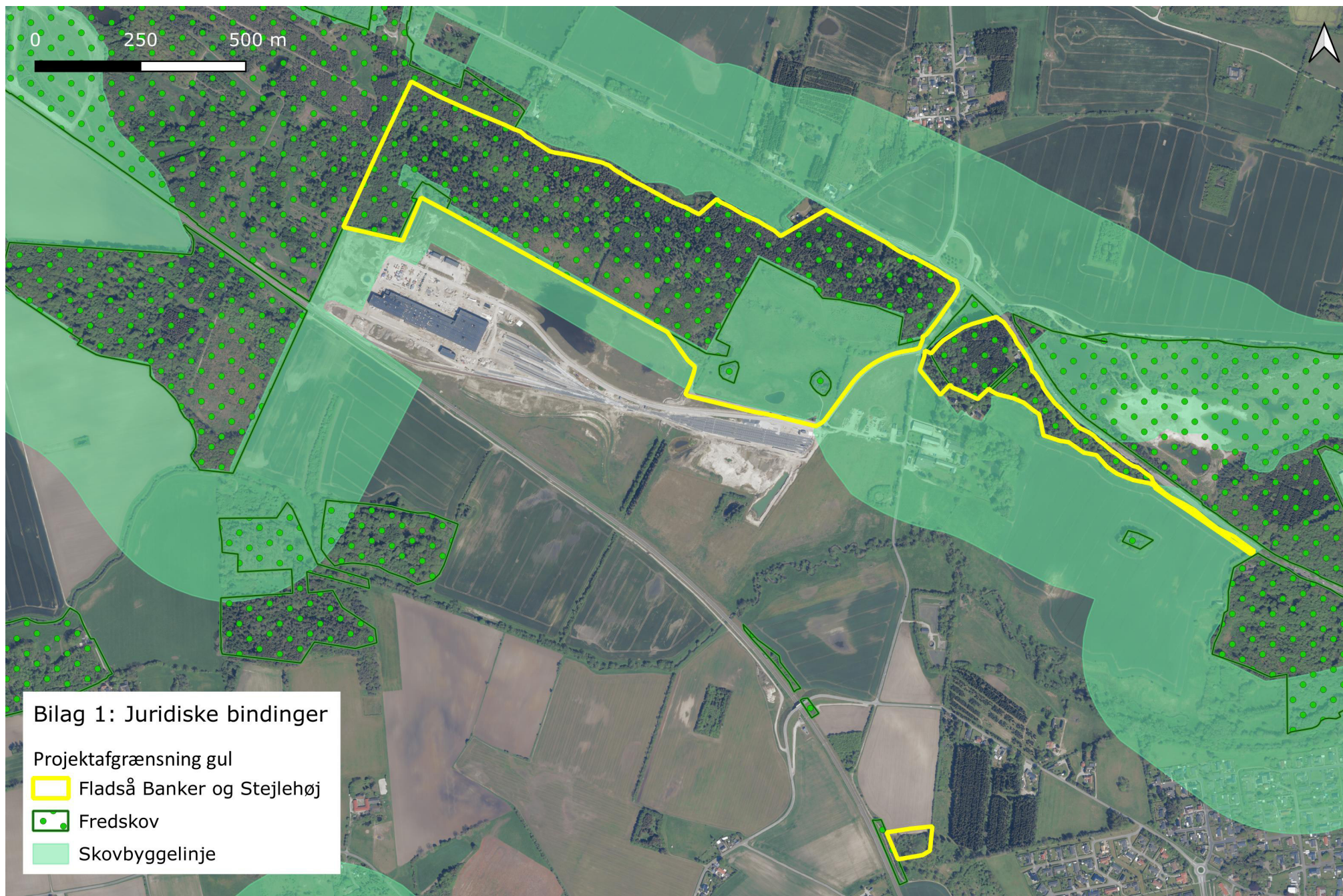
Bilag 2

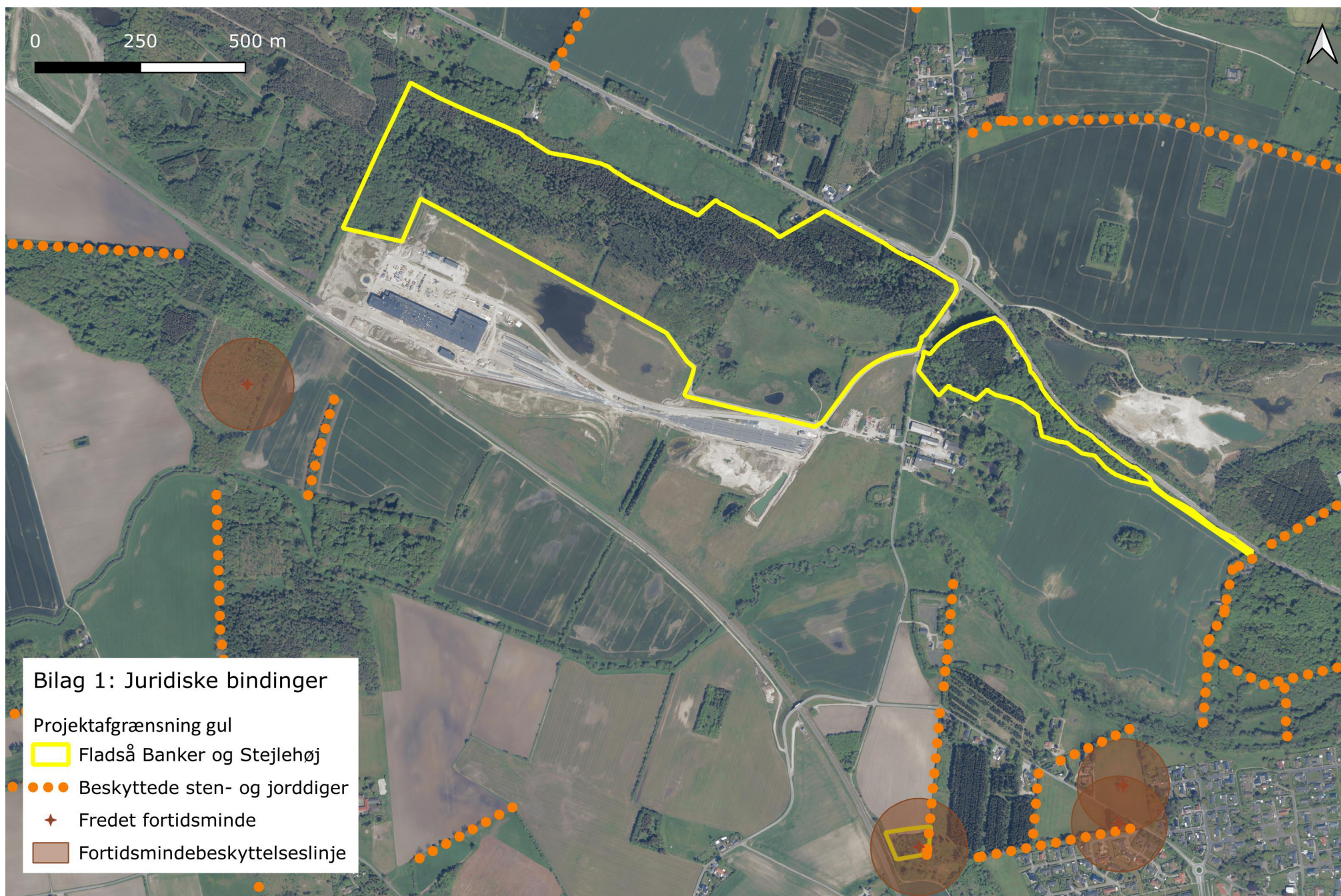
Forvaltningsmetoder

Bilag 3

Vedligehold af stier

Bilag 2 - Forvaltningsmetoder

Følgende metoder beskrives i bilag 2:

- *Biodiversitetsskov*
- *Græsning*
- *Høslæt*
- *Kontrolleret afbrænding*
- *Naturlig hydrologi*
- *Vedplanter i lysåbne områder*

Forskellige veje fra forstligt drevet skov til skov hvor natur og biodiversitet er i højsædet. Valg af metode på et givent areal tager udgangspunkt i skovens tilstand i forhold til bevoksningens træart og alder. Fra Naturstyrelsens overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov - i statens skove.

Biodiversitetsskov

Med biodiversitetsskov menes skov, hvor der ikke foretages kommercielle forstlige indgreb, og hvor hensynet til natur og biodiversitet er i højsædet.

Hovedformålet er at understøtte og forbedre

naturindholdet på arealet. Indgreb af hensyn til natur og biodiversitet samt sikkerhed må derfor gerne finde sted.

Forstlige indgreb som fx at lysne af hensyn til træets økonomiske kvaliteter må ikke finde sted, og der må ikke udtages træ til videresalg.

Nr.	Gruppe	Aldre	Fældningsmodel stikord
0	Urørt		Ingen fældning, f.eks. i en del ekstra biologisk værdifulde bevoksninger.
1	Oversøiske arter	Alle aldre	Afdrift af oversøiske arter med bevaring af øvrige træarter samt enkelte douglas, thuja og abies overstandere. Med udtag og salg af træ.
2	Bjergfyr	Alle aldre	Gradvis afvikling aktivt eller passivt til lysåben biotop eller hjemmehørende træarter. Bevoksninger ældre end 100 år som regel passivt. Med udtag og salg af træ.
3	Løv + skovfyr	< 80 år	Gruppevis veteraniseringer/fældninger (stærk strukturfældning), Overstandere bevarer. Fældning/ veteranisering af lysbrønde af ensartede bevoksninger. Fremme dødt ved. Generelt uden udtag og salg af hjemmehørende træer.
4	Løv + skovfyr	80-150 år	Gruppevis fældning/veteranisering. Fældning/ veteranisering af lysbrønde. Fremme dødt ved. Generelt uden udtag og salg af hjemmehørende træer
5	Rødgran	0-150 år	Delvis afdrift, 10-30% af bevoksning uden fældning; i øvrigt stærk strukturfældning med udtag og salg af træ.
6	Øvrig nål	< 80 år	Afdrift med bevaring af mindre utyndede grupper samt overstandere, skovfyr og løvtræer. Med udtag og salg af træ.
7	Øvrig nål	80-150 år	Fældning af lysbrønde og frifældning af evt. indblandede løvtræer og skovfyr. Med udtag og salg af træ.
8	Bøg	> 150 år	Friholdes generelt for fældning, bortset fra frifældning af evt. indblandede lystrearter, som eg, asp, skovfyr. Fremme dødt ved. Generelt uden udtag og salg af hjemmehørende træer
9	Øvrig løv og nål	> 150 år	Friholdes generelt for fældning, bortset fra fældning af evt. truende bøg, ær eller gran. Fremme dødt ved.

En forstligt drevet skov er kendetegnet ved at den består af flere bevoksninger bestående af én træart, som alle er lige gamle. En naturlig skov derimod har mange forskellige aldre og arter spredt rundt om på arealet afhængig af fx jordbundsforhold eller forstyrrelser.

Vejen fra forstlig skov til en mere naturlig skov kan være lang, men den kan forkortes ved hjælp af forskellige tiltag. Valg af hvilke tiltag, der skal benyttes på hvilke arealer, tager udgangspunkt i de enkelte bevoksningers tilstand på starttidspunktet, se tabel på foregående side.

Herudover kan det være nødvendigt at foretage indreb som at nedskære massiv opvækst af fx brombær og ær, invasive arter eller beskære træer af sikkerhedsmæssige hensyn langs veje og stier.

Græsning

Ekstensiv græsning anbefales på størstedelen af de arealer, der ønskes holdt lysåbne eller omdannet til mere lysåbne naturtyper. De lysåbne arealer varierer i fugtighed fra tørre over midelfugtige til våde arealer.

Græssende dyr laver via deres slid og bid variation i vegetationen og forstyrrelser helt tæt på og ned i jordoverfladen, som skaber spirebede mv. Den dynamik tilgodeser både enårige hurtigt voksende arter men også løbende

rekruttering af nye individer af flerårige arter, særligt de små og langsomt voksende nøjsomhedsstrateger, hvor i blandt der findes mange naturtypekarakteristiske og rødlistede arter.

Græsning anbefales ligeledes på skovbevoksede arealer, der ønskes udviklet mod græsnings-skov. Græsnings-skov prioriteres i områder, hvor der ønskes en glidende overgang mellem skov og lysåben natur.

Græsning i skov påvirker vedplanterne, så der sker en gradvis lysstilling af området ligesom opvækst af nye træer påvirkes.

En okse af racen skotsk højlandskvæg gumler blade og bær fra en tjørn i sig. Billedet er fra Københavns Kommune.

Græsningspræferencer hos forskellige dyr

Får er græssere og foretrækker urtevegetation frem græsser og nipper blomster af stænglerne.

Geder er browsere og foretrækker træ- og busk-vegetation.

Heste er græssere og browsere, der spiser varieret hen over hele året, men foretrækker græsser frem for urter. Heste æder mere næringsfattigt plantemateriale end okser.

Okser er primært græssere, der foretrækker næringsholdige urter og græsser, men æder også blade fra buske, som fx brombær, og bark fra større træer.

Valg af græssende dyr

Græsning kan ske med forskellige dyr, der bidrager med forskellige påvirkninger via fødevalg, ædemetode og færdsel. Valget af "græssere" (store planteædere) er derfor et vigtigt håndtag at dreje på, så græsningen ikke er en trussel mod biodiversiteten, men i stedet fremmer den. Det enkelte naturområdes karakteristika og sammensætning af forskellige naturtyper og strukturer som trægrupper, buske, moser, græsland, skov- krattyper etc. vil være afgørende for hvilke dyr, der vil trives bedst og hvordan de påvirker området.

Nøjsomme racer, som har adgang til store folde og lang græsningsperiode, er den mest hensigtsmæssige metode. For arealer med publikumsadgang bør man være opmærksom på at sikre, at de græssende dyr generelt er af racer

og fra besætninger, der er rolige og ofte også gerne racer, der fysisk er relativt små, da de fremstår og opfattes mindre farlige end større dyr. Det kan for okser være racer som gallo-way eller skotsk højlandskvæg og for heste kan det være racer som islandske heste, shetland-sponyer eller exmoor-ponyer. Det kan selvsagt også være krydsninger mellem nøjsomme racer.

De nævnte racer regnes alle som ekstensive racer, der er velegnede på naturgræsarealer. De kan gå på rene tørbundsarealer, men vil

trives bedst med en kombination af tørre og fugtige naturtyper.

Okser har tidligere været anset som de bedst egnede dyr til at afgræsse våde arealer, idet de har været betragtet som værende mere villige til at færdes på våde områder end fx heste. Okser er desuden tunge og giver en god optrampning af jordbunden, hvilket kan være med til at fremme spiringen af flere sjældne arter, samt skabe variation i jordbundsstrukturen og arealets overfladerelief.

Det sidste par årtier har det vist sig at **heste** i lige så høj grad som okser er egnede til fugtigere biotoper, de kan sågar finde på at grave rødder op i vand. I det hele taget er heste langt mere egnede til naturgræsning og har en langt større spændvidde, end der har været tradition for at tillægge dem og benytte sig af.

Geder egner sig godt til tørre arealer og vil i folde med både tørre og våde arealer ofte foretrække at være på de tørre arealer. Samtidig er geder særligt specialiserede på vedplanters kviste, grene og bark. Derfor oplever man ikke sjældent, at de også kan finde på at tilvælge træer og buske, som vokser fugtigt.

Græsning med **får** bør undgås på botanisk og entomologisk værdifulde områder, da får primært græsser på urter, som de meget selektivt udvælger. Særligt blomsterhoveder, knopper og skudspidser med de mest proteinrige og let fordøjelige dele bliver foretrukket. For pollen og nektarispisende smådyr kan det risikere at være fatalt. Alternativt kan de botanisk mest værdifulde dele af arealet periodevis frahegnes eller dyrene tages af arealet om sommeren i de mest blomstringsrige og sårbare perioder. Frahegning må dog altid anses for at være en nødløsning, da det tydeligt indikerer at der er noget grundlæggende forkert i den anvendte

Ekstensiv samgræsning med flere dyrearter kan give en varieret græsning, der tilgodeser en lang række organismer - inkl. de græssende dyr selv.

græsningsform og -praksis. Får kan om vinteren være en god løsning, når og hvis det ikke er muligt med større dyr.

Samgræsning med flere dyrearter er positivt for naturindholdet, da det bevirker en varieret græsning, hvor de forskellige typer af dyr supplerer hinanden i deres fødevalg med deres forskellige præferencer. Det er samtidigt positivt for dyrenes trivsel, da fordelingen af græssende dyr på flere arter kan give en lavere forekomst af indvoldsparasitter hvilket både er til gavn for dyreholdet og dyreholder.

Græsningstryk

Det er vigtigt at sikre, at græsningstrykket afpasses arealets bæreevne, så alt for intensiv, ekstensiv eller ensidig græsning undgås.

Et for højt græsningstryk risikerer at skade biodiversiteten. Særligt smådyrsfaunaen er sårbar overfor intensiv sommergræsning; først og fremmest alle de nektar- og pollensøgende insekter, som mister deres fødekilder. Det kan være sommerfugle, svirrefluer, biller, bier m.fl. Også andre entomologiske grupper, som direkte lever af planternes vegetative dele, eller benytter den strukturelle variation til fx at jage, søge skjul og termoregulere kropstemperaturen, kan skades. De vil ofte være stærkt afhængige af mulighederne for at kunne skjule sig og veksle mellem mikroklimatiske forskelle som lys, skygge og fugtighedsforhold. Det kan fx være edderkopper, græshopper, krybdyr, jordrugende fugle mv. Vegetationen skal være lavest omkring starten af april og gradvis højere om sommeren.

← For lavt - eller slet intet - græsningstryk mindsker variationen af arter og strukturer. Billedet er fra Roskilde Kommune.

→ For højt græsningstryk med ensidig græsning mindsker variationen af arter og strukturer. Billedet er fra Saltholm.

Et for lavt græsningstryk kan også risikere at skade et områdes karakteristika og biodiversitet. Typisk vil fravær af tilstrækkeligt græsningstryk i vinterhalvåret resultere i en gradvis førneophobning og krattilvækst. Det bevirker med tiden at en række plantearter, der ellers ville blive spist af dyr i løbet af vinterhalvåret, fx lyse-siv, gyvel, brombærkrat eller tæt opvækst af pionertræer, oplever fremgang.

I sommerhalvåret sker der ofte en midlertidig fremgang af blomsterrig vegetation ved græsningsophør, men på lidt længere sigt er det omvendte tilfældet. Blomsterrigdommen afløses af græsdominans og smådyrsfaunaen forskydes mod arter som trives i plantesamfund domineret af høje græsser og højstauder.

Forskellige entomologiske grupper er afhængige af et rigt udbud af blomsterressourcer, men de enkelte arter kan også være direkte tilknyttet floraen som værtsspecifikke i deres larvestadier og tillige afhængige af særlige mikroklimatiske forhold. Blandt organismegrupper som biller og svampe findes fx mange arter tilknyttet græsningspåvirkede naturtyper.

Derfor er det vigtigt, at græsningstrykket og -formen indrettes og tilpasses det enkelte naturområde, så biodiversiteten tilgodeses.

Tilskuds fodring

Helt generelt bør tilskuds fodring altid begrænses til et minimum. Hvis der viser sig behov for tilskuds fodring på regelmæssig basis, indikerer det, at græsningstrykket er for højt, og forvaltningen er da ikke til gavn for naturen.

Tilskuds fodring bevirker at dyrenes naturlige fødesøgningsadfærd risikerer at bliver ændret markant. Om vinteren opnår man således ikke at dyrene bevæger sig rundt i området i samme grad, bider krattet tilbage og spiser overskuddet af græs fra sommerhalvåret. Dyrene vil i stedet fokusere på det mere lettilgængelige foder som tilbydes, og de vil ikke omstille deres fordøjelse til det fødeudbud, som findes på arealet. Herved forstærkes deres afhængighed af foderet, og de vil ofte blive tiltagende afhængige af den regelmæssige fodring med ringere muligheder for omstille sig tilbage til arealernes naturlige fødeudbud.

Tilskuds fodring indebærer dels, at naturindholdet omkring selve fodringsstedet ødelægges pga. kraftig næringsberigelse og optrampning, og dels at naturområdet som helhed fraføres relativt mindre næring, end hvis der ikke foregik tilskuds fodring. Samlet set vil pointen med at have dem på arealet for at fremme biodiversiteten, dermed risikere at forsvinde.

På mere intensivt drevet agerjord er effekten i store træer det samme, dog er der ikke den samme skadelige effekt naturmæssigt set omkring foderstedet, da naturindholdet her i forvejen er lavt.

Hvis der undtagelsesvis opstår et behov for tilskuds fodring, skal det altid aftales med plejemyndigheden inden tiltaget sættes i gang. Myndigheden forbeholder sig ret til at beslutte om det er muligt, samt at fastsætte mængden.

Folde og hegn

Plejeplanen lægger op til at den kontinuerlige drift af de dele af arealet, hvor der foreslås græsning, på sigt kommer til at foregå ved græsning i storfolde.

Princippet om store folde indebærer, at etablering af græsningsfolde kan komme til at inkludere arealer på tværs af matrikelgrænser. Baggrunden for storfolde er bl.a., at det er lettere at fordele græsningstrykket og derved undgå overgræsning. Desuden kan storfolde rumme større variation af naturtyper, hvilket

Året rundt skaber ekstensiv helårsgræsning variation

Billedet er fra Hillerød Kommune

øger udbuddet af fødekilder og dermed også græsningsdyrenes trivsel når der bliver plads til små flokke, som kan veksle rundt mellem forskellige dele af landskabet. Det vil samtidig også give færre meter hegn samlet set til glæde for publikums æstetiske oplevelse af området og færdsel. Desuden vil spredning af værdifulde plantearter, mellem eksisterende og potentielle nye levesteder i området, blive forbedret.

For at sikre at arealer kan plejes ved græsning, kan der hegnes med lette el-hegn med træstolp-

er i naturfarve. Eventuelle hegn opsættes, så offentlighedens adgang ikke hindres.

Såkaldte "virtuelle hegn" baseret på GPS, kan også benyttes. De er i skrivende stund stadig kun tilladt i forsøgsprojekter, men forventes at blive tilladte og mere udbredte i de kommende år, ikke mindst fordi de letter tilsynet med dyrene og forbedrer mulighederne for at holde øje med dyrenes trivsel ud fra deres bevægelsesaktivitet og -mønstre.

Den endelige placering af hegn er ikke fastlagt i forvaltningsplanen, men afklares ved realisering af forvaltningsplanen.

Læskure

Læskure kan etableres på arealer, der indgår i vintergræsning. Der må som udgangspunkt ikke placeres læskure på § 3-beskyttet natur for at undgå, at der tilføres unødigt næring til arealet.

Størrelse, udformning, placering og materialevalg kræver dispensation fra Fredningsnævnet og landzonetilladelse hvis de placeres uden for fredningerne. Kriterierne vil være, at de biologiske og landskabelige værdier ikke forringes.

Høslæt

Ved høslæt forstås slåning af vegetationen med efterfølgende opsamling og fjernelse af det afklippede materiale fra området. Slåningen kan foretages med buskrydder, le eller med kørende maskinel, og det afklippede materiale skal, efter en kort liggeperiode af gerne nogle dages varighed, fjernes. Liggeperioden sikrer, at modne frø kan drysse af, og smådyr kan søge væk fra det afslåede materiale.

Høslæt indebærer fordele og ulemper. Blandt fordelene er at det kan udføres steder hvor dyrehold ikke er muligt eller hvor man kan se at dyrene ikke græsser, men hvor man alligevel ønsker vegetationen holdt lav. Det kan fx

være hvis opvækst af vedplanter i forbindelse med områdets driftshistorik er særligt talrige og tager fart, eller når tilgroning sker uønskede steder, hvor man vægter udsigter og landskabelige/æstetiske forhold højt.

Ulemperne kan være at man risikerer at skade smådyr som sommerfuglelarver og andre organismer i sårbare stadier, eller at man ødelægger strukturer i form af tuede vækster, myretuer, rosenbuske mv. Generelt vil et høslæt homogenisere vegetationsstrukturerne, og oftest mangler der ved almindelig høslætspraksis småforstyrrelser helt tæt på og ned i jordoverfladen, som skaber spirebede mv., sådan som græssende dyr skaber dem.

Kontrolleret afbrænding

Kontrolleret afbrænding som naturpleje er en effektiv måde at holde lysåbne arealer blomsterrige til gavn for både flora og fauna. Metoden kan bruges alene som eneste pleje, især på tørre arealer, men er også velegnet i kombination med anden drift.

Med afbrænding som eneste pleje tilgodeses særligt de insekter, jordrugende fugle mv., der foretrækker områder der er ugræssede, eller svagt græssede arealer, med høj vegetation i sommerperioden.

Afbrænding er som regel kun aktuelt i græssede områder hvor græsningen ikke er tilstrækkelig,

Afbrænding af areal med ophobet førne inden igangsættelse af græsning.
Billedet er fra Roskilde Kommune

og kan bruges i forbindelse med at græsningen ønskes opstartet eller genstartet på arealer med ophobet førne.

Afbrænding af beskyttede naturarealer kan efter vurdering fra plejemyndigheden kræve dispensation fra Naturbeskyttelsesloven. På fredede fortidsminder skal søges om dispensation fra Museumsloven.

Der kan opstilles krav om at afbrændingen foretages af professionelle. Det er vigtigt at iagttage de gældende regler og love omkring brug af åben ild, hvoraf den mest centrale er Afbrændingsbekendtgørelsen.

Plejemetoden virker på flere måder:

- fjerner vissent plantemateriale så jorden blottes, hvilket bl.a. fremmer planternes frøspring og giver redemuligheder for vilde bier m.v.
- den blottede, sortbrændte jord absorberer varme og forhøjer temperaturen i lang tid, hvorved især varmeelskende arter af både planter og dyr, fx markfirben, fremmes.
- afbrænding giver mulighed for tidlig spiring og blomstring, og herved forlænges vækst- og blomstringssæsonen til gavn for arter knyttet til nektar- og pollenplanter, fx sommerfugle og bier.

Det vil ofte kun være nødvendigt med årlige afbrændinger i begyndelsen, da en del næringsstoffer forsvinder i den røg og aske, der blæser væk under afbrændingen.

Et årligt afbrændt område kan med tiden mindske produktionen af plantemateriale, og afbrændingsintervallerne vil derfor efterhånden blive længere, særligt på arealer hvor tilvæksten periodevis er tørkebegrænset. Effekten vil indfinde sig først og stærkest på de områder, som i forvejen er mest næringsfattige.

Kontrolleret afbrænding er som metode meget afhængig af de lokale vejrforhold, og foretages typisk i det tidlige forår fra slutningen af februar til midten af april, inden planternes vækst for alvor begynder. Ved at foretage mosaikafbrænding sikres, at sårbare arter ikke påvirkes negativt. En mosaikafbrænding består i at friholde områder fra afbrænding, så sårbare arter og deres følsomme livsstadier skånes, spredt i området.

Ofte vil der ved afbrændingen af sig selv opstå en mosaik med forskelle i hvor godt afbrændingen er lykkedes, og denne intimmosaik er oftest mere fordelagtig for biodiversiteten end at inddele området i brændte og ikke-brændte partier. Omvendt kan der være forstyrrelsesfølsomme arter som fugle, der i konkrete tilfælde kræver at man tager særlige hensyn.

Naturlig hydrologi

En mere naturlig hydrologi på arealet vil øge biodiversiteten, være med til give større oplevelsesværdi og styrke sammenhængen i det fredede landskab ved synliggørelsen af mere vand.

Søer

Passende naturlig græsning vil som udgangspunkt holde søerne tilstrækkeligt lysåbne. Hvis der alligevel opstår behov for oprensning, skal det gøres under hensyntagen til de natur- og kulturhistoriske interesser og værdier, der måtte være tilknyttet, fx ved slåning eller bortgravning af højt voksende sumparter som dunhammer og tagrør.

Søer, der er opstået hvor tørven er bortgravet, er på sin vis allerede forstyrrede, og oprensning af bunden er derfor ikke et problem. Gamle dødishuller, som fremstår oprindelige og ikke har været forstyrrede af indgreb i søbunden, bør man derimod typisk være mere tilbageholdende med at lave indgreb i.

Bredzonen er overgangen fra tørt til vådt. Denne zone er levested for mange amfibiske planter, padder, insekter mv. En naturligt varierende vandstand er en positiv dynamik som det er vigtigt at bevare og om nødvendigt genoprette. I søer med reguleret vandspejl er den naturligt fluktuerende vandstand begrænset og overgangszonen dermed mindsket. Det er uheldigt

for de arter, som er tilpasset og begunstiget af en dynamisk bredzone.

Vandløb og grøfter

Det er ønskeligt at skabe så naturlig vanddynamik som muligt, og grøfter i området bør om muligt tilkastes, så vandet ikke bortledes hurtigere end hvad der oprindeligt var tilstanden i landskabet.

Vedplanter i lysåbne arealer

Tilgroning med træer og buske er en trussel mod de fleste af de lysåbne naturtyper, og rydning af opvækst er en stor og tilbagevendende opgave på mange naturarealer hvor man forsøger at fastholde naturtyperne i et bestemt successionstrin, ofte på et konkret og mindre område.

Træer og buske skygger for vegetationen og hæmmer lyskrævende arter. De kan ligeledes have en udtørrende effekt på vådbundsarealer, ved at øge fordampningen ("lodret dræning").

Ved rydning af vedplanter bør der tages hensyn til gamle træer med huller, revner og sprækker eller andre bevaringsværdige træk. Oprindelige arter, der er underrepræsenterede, sjældne eller insektbestøvede bør fremmes. Det kan være forskellige buske, lianer og ikke-kommercielt dyrkede arter, fx hassel, alm. gedeblad, XXhæg, elm, dunet gedeblad, benved, rosen-arter, rønne-arter, navr, avnbøg,

hyld, vedbend, femhannet pil, selje-pil, asp, kvalkved, tørst, vrietorn og slåen.

Det er også vigtigt at vurdere, om der snarere end rydning er behov for en pleje af krat, og i givet fald hvordan, idet enkeltstående træer og buske, buskadser, krat og lunde også har stor værdi som levesteder for mange arter.

Overgangszoner mellem tættere skov og mere åbne områder er oftest en mangelvare i landskabet og af meget stor værdi for biodiversiteten.

Rydninger på beskyttede naturarealer, der rækker ud over almindelig pleje af områdets hidtidige tilstand, og derfor udgør en tilstandsændring, kræver dispensation fra Naturbeskyttelsesloven, selv om de tager sigte på at forbedre naturtilstanden.

Det er, uanset om der skal søges dispensation, vigtigt at tage hensyn til de sjældne, truede, fredede og på andre måder særligt beskyttede arter, som er sårbare hvis man foretager rydninger. Det kan være aktuelt hvis man har at gøre med værdifulde træer, krat eller særlige tidspunkter, hvor en række arter som er afhængige heraf, kan risikere at lide skade. Her er Artsfredningsbekendtgørelsen central og vigtig at have kendskab til.

Valg af metode og tidspunkt

Der er mange forskellige metoder at vælge imellem afhængigt af bevoksningens karak-

ter, terræn og målsætning for rydningen. Hertil kommer hvorvidt formålet er forebyggelse af tilgroning f.eks. i forbindelse med etablering af naturpleje, tidlig rydning ved begyndende tilgroning, gradvis uddynding i etablerede krat eller opfølgning på rydning f.eks. ved græsning.

Metoder til rydning er:

- Nedskæring
- Ringbarkning
- Optrækning
- Slåning/knusning
- Græsning
- Afbrænding

Løvtræer som pil, rød-el, glansbladet hæg og birk skyder hurtigt igen efter rydning, ligesom rydning kan give en massiv opvækst af frøplanter, specielt fra birk og XX. Det er derfor vigtigt at sikre sig, at det er muligt at følge op på en påbegyndt rydning med vandstandshævning og/eller græsning. Ved vandstandshævning skal man være opmærksom på, at det kan medføre opvækst af rød-el.

Kraftig uddynding af opvækst på større arealer kan betyde, at der sker en hurtig og massiv opvækst af træer og buske, hvilket kan give større problemer end den oprindelige tilgroning. Det er derfor vigtigt at foretage uddyndingen gradvist og i et tempo, der gør det muligt, at man kan nå at kontrollere genvæksten og koordineret med at der sættes græssende dyr på arealet.

Ringbarket birk. Billedet er fra Rudersdal Kommune.

Ringbarkning eller sætning af høje stød kan reducere genvæksten. Optrækning med kæde og spil kan ligeledes reducere genvækst, men er meget forstyrrende for jorden og bør overvejes nøje i forhold til naturindhold, tørvelag og kulturspor.

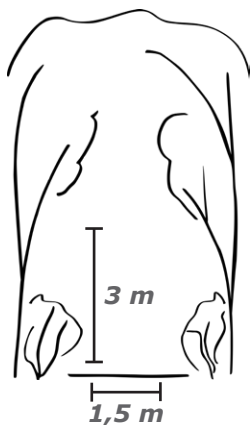
Træer hæmmes mest ved nedskæring, mens bladene er under udvikling, eller for birkens vedkommende i saftstigningsperioden i det tidlige forår.

Hvis der er græssende dyr, der skal bruge området gennem vinterhalvåret, er det vigtigt at man ikke fjerner de lave krat som udgør vinterføden, fx brombærkrat, pilekrat mm. Det er også vigtigt at bevare tilstrækkeligt med bevoksning der yder ly, læ og naturlig beskyttelse

mod vind og vejr.

Det er også vigtigt at sikre sig, at der ikke er frøbærende planter af invasive arter eller andre uønskede arter i nærheden, der kan etablere sig efter en rydning.

Bilag 3 - Vedligehold af stier

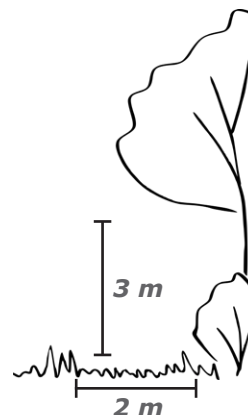

Skov-trampesti

Brugergrupper til fods.

Trampesti uden belægning. Vedligeholdelse sker gennem færdsel samt ved fjernelse af nedhængende grene, uønsket opvækst og væltede træer.

Frihøjde 3 m, bredde 1,5 m

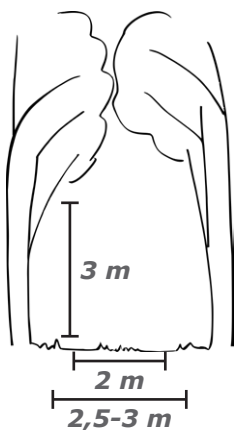
Åben trampesti

Brugergrupper til fods.

Trampesti uden belægning. Vedligeholdelse sker gennem færdsel og ved klipning af græs og anden vegetation et par gange årligt samt ved fjernelse af evt. nedhængende grene eller væltede træer.

Sporet klippes efter behov i højsæsonen, så færdsel er mulig. Afklippet opsamles.

Frihøjde 3 m, bredde 2 m

Skovvej

Brugergrupper til fods og almindelig cykel.

Skovvej med fast belægning af grus. Skal være farbar for maskiner.

Frihøjde 3 m, stibredde 2 m og fribredde på 2,5-3 m

Trappe

Brugergrupper til fods.

Trappesti med en bredde på 1,5 m.

Trappetrin af kraftigt og holdbart naturmateriale fx sten eller egesveller i dimensionen 15 x 26 cm. Overfladen skal være skridsikker.

Løbende vedligehold sker ved beskæring af grene mv. mindst en gang om året, så færdsel er muligt.

Frihøjde 3 m.

**Næstved Kommune
Rådmandshaven 20
4700 Næstved**

Telefon 5588 5588

